

Bygdeforskning

Reidun Heggem og Alexander Thanem

Trender i norsk landbruk 2016

Møre og Romsdal

Rapport 6/2016

ISSN 1503-2035

Norsk senter for bygdeforskning
Universitetsenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim

Telefon: +47 73 59 17 29
Epost: post@bygdeforskning.no

Rapport 6/2016

Utgivelsesår: 2016

Antall sider: 52

ISSN 1503-2035

Tittel: Trender i norsk landbruk 2016. Møre og Romsdal

Forfatter: Reidun Heggem og Alexander Thanem

Utgiver: Norsk senter for Bygdeforskning

Utgiversted: Trondheim

Prosjekt: Landbruk og bønder i endring – mellom økonomi, politiske skift og grønne trender

Prosjektnummer: 640 100

Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Oppdragsgivers ref.: Norsk senter for bygdeforskning

Kort sammendrag

Trender i norsk landbruk (Trendundersøkelsen) er en postal spørreundersøkelse blant norske gårdbrukere som gjennomføres av Norsk senter for bygdeforskning hvert annet år. Undersøkelsen er blitt gjennomført i 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014 og nå i 2016. Årets undersøkelse er dermed den åttende i rekken. Målet er å få etablert en kvantitativ database som gir informasjon om utviklingen innen landbruket over tid.

En fylkesvis datainnsamling i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal, er den tredje i rekken. Den ble først gjennomført i 2008 og deretter i 2012. I dette notatet presenterer vi resultatene fra den fylkesvise datainnsamlingen i Møre og Romsdal for 2016 i form av frekvenstabeller og figurer. Disse gir en oversikt over hvordan deltakerne i undersøkelsen fordeler seg på de ulike svarkategoriene for hvert spørsmål.

Stikkord

Landbruk, levekår, livskvalitet, trivsel, tilleggsnæring, bønder

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	3
Tabell-/spørsmålsliste	5
Figurliste	11
1. Undersøkelsens formål og profil	13
1.1 Undersøkelsens formål	13
1.2 Undersøkelsens profil	14
1.3 Seks hovedtema	14
2. Metode	17
2.1 Populasjon	17
2.2 Trekking av utvalg, frafall og svarprosent	18
2.3 Praktisk gjennomføring	19
2.4 Utforming av spørsmålene	19
3. Frekvensrapport for Møre og Romsdal	21
3.1 Bonden og gårdsbruket	22
3.2 Økonomi og investeringer	26
3.3 Utsiktene og planene for gårdsbruket de neste årene	28
3.4 Spørsmål om hverdagen og jobben som bonde	33
3.5 Arbeidstidsbruk og areal	42
4. Utviklingstrekk 2002 – 2016. Nasjonale tall og tall fra Møre og Romsdal	45
4.1 Økonomiske resultat	45
4.2 Investeringer i driftsbygninger	47
4.3 Opprustning i maskin- og redskapsparken	49
4.4 Endringer i produksjonstype	51
Vedlegg: Spørreskjema	

Tabell-/spørsmålsliste

Tabell 1: Trendundersøkelsens representativitet	19
Spørsmål 1. Kjønn (n=404)	21
Spørsmål 2. Alder (n=404)	21
Spørsmål 3. Sivilstand (n=403)	21
Spørsmål 4. Har du barn?* (n=400)	21
Spørsmål 5. Vil du anbefale noen av barna å ta over bruket etter deg? (n=361)	21
Spørsmål 6. Hvor mange barn bor i samme husstand som deg?	21
Spørsmål 7. Hva er din og din eventuelle samboer/ektefelles høyeste fullførte utdanning?	21
Spørsmål 8. Har du fullført landbruksfaglig utdanning på videregående skole, høyskole, universitet eller tilsvarende nivå? (n=400)	21
Spørsmål 9. Har du vokst opp på et gårdsbruk eller på bygda for øvrig? (n=403)	22
Spørsmål 10. Medlemskap i organisasjoner* (n=395)	22
Spørsmål 11. Hvor stor betydning har følgende forhold for at du er gårdbruker?	22
Spørsmål 12. Tenker du på deg selv først og fremst som gårdbruker, eller er din yrkesidentitet mest knyttet til et annet yrke? (n=400)	23
Spørsmål 13. Dersom du kunne velge fritt uten å ta økonomiske hensyn, hvilket av de følgende alternativene ville du foretrekke? (n=396)	23
Spørsmål 14. Hvilket år overtok du hovedansvaret for driften av bruket? (n=392)	23
Spørsmål 15. Hadde du eller din eventuelle ektefelle/samboer odelsrett til bruket? (n=388)	23
Spørsmål 16. Er det du, ektefelle/samboer eller begge som eier bruket, eller forpakter du/dere bruket? (n=390)	23
Spørsmål 17. Hvor ofte deltar samboer/ektefelle i disse aktivitetene/beslutningene?	23
Spørsmål 18. Ta stilling til følgende påstander når det gjelder ektefelles/samboers involvering i gårdsdrifta:	24

Spørsmål 19. Er gården en del av en melkesamdrift? (n=398)	24
Spørsmål 20. Hvis du ikke inngår som del av en melkesamdrift: Hvor ofte samarbeider du med andre gårdbrukere om arbeidsoppgaver i tilknytning til gårdsdriften? (n=359)	24
Spørsmål 21. Hvordan vil du beskrive standarden på brukets driftsbygninger? (n=398)	24
Spørsmål 22. Hvordan vil du beskrive standarden på brukets maskinpark? (n=402)..	24
Spørsmål 23. Driver du konvensjonell eller økologisk produksjon? (n=395)	24
Spørsmål 24. Hvis du ikke driver økologisk i dag: Har du planer om å legge om driften helt eller delvis til økologisk produksjon i løpet av de neste fem årene? (n=368).....	25
Spørsmål 25. Hvordan vurderer du kompetansen du/dere har på gårdsbruket innenfor følgende områder?	25
Spørsmål 26. I hvilken grad mener du at du som næringsutøver får dekket dine behov for faglig oppdatering? (n=398)	25
Spørsmål 27. Har du betalt for rådgivning til gårdsdrifta i 2015? Her menes rådgivning utover det som er inkludert i eventuell medlemskontigent. (n=388)	25
Spørsmål 28. Hvordan vurderer du rådgivningen du har betalt for innenfor følgende områder?	25
Spørsmål 29. Hvor viktig er hver av de kildene som er nevnt nedenfor for deg når det gjelder å få ny kunnskap i gårdsdrifta?.....	26
Spørsmål 30. Har det økonomiske resultatet fra gårdsdriften endret seg i positiv eller negativ retning de siste fem årene? (n=396).....	26
Spørsmål 31. Tror du at det økonomiske resultatet fra gårdsdriften vil endre seg i positiv eller negativ retning de neste fem årene? (n=396)	26
Spørsmål 32. Har husstandens totale økonomiske situasjon endret seg i positiv eller negativ retning de siste fem årene? (n=395).....	26
Spørsmål 33. Tror du at husstandens totale økonomiske situasjon vil endre seg i positiv eller negativ retning i løpet av de neste fem årene? (n=395)	27
Spørsmål 34. Har det i løpet av det siste året hendt at husstanden har hatt vansker med å klare de løpende utgifter til mat, transport, bolig og lignende? (n=397).....	27

Spørsmål 35. Hvor stor var husstandens samlede netto næringsinntekt fra jord- og skogbruket i 2015? (n=384).....	27
Spørsmål 36. Hvor stor var husstandens samlede nettoinntekt i 2015? (n=382)	27
Spørsmål 37. Hvor stor andel av husstandens samlede nettoinntekt kom fra gårdsdriften i 2015? (n=388)	28
Spørsmål 38. Hvordan vurderer du den samlede gjelden på gårdsbruket sett i forhold til omfanget av drifta på bruket i dag? (n=400)	28
Spørsmål 39. Hvor mye er det investert i bygninger, maskiner og annet (f.eks. besetning, veier, hestebane) i løpet av de siste 5 årene?.....	28
Spørsmål 40. Hvor sannsynlig er det at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene? (n=397).....	28
Spørsmål 41. Hvilket år ble driftsbygningen som er mest sentral i produksjonen på bruket bygget og når ble det eventuelt sist vesentlig ombygget/rehabilitert?	28
Spørsmål 42. Regner du med at det vil skje opp- eller nedrustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene? (n=401).....	28
Spørsmål 43. Regner du med at det i løpet av de neste fem årene vil skje endringer i arealet dyrka mark som bruket disponerer? (n=401).....	29
Spørsmål 44. Planlegger du investeringer i grøftesystem/drenering i løpet av de neste fem årene? (n=396).....	29
Spørsmål 45. Hvor sannsynlig er det at det skjer endringer i brukets produksjonstype (oppstart/nedlegging av husdyr-/planteproduksjon) de neste fem årene? (n=403).....	29
Spørsmål 46. Hvilke endringer i valg av produksjoner på bruket vil mest sannsynlig skje? (Sett flere eller ingen kryss). (n=180)	29
Spørsmål 47. Hva er den viktigste produksjonen på gårdsbruket? (n=363)	29
Spørsmål 48 A. Andel som driver med produksjonen * (n=397)	30
Spørsmål 48 B. For de produksjoner som du driver med vil vi at du skal oppgi hvordan du ser for deg utviklingen i produksjonen fremover.	30
Spørsmål 49 og 50. Hvor sannsynlig er det at det vil skje en produksjonsøkning i....	31
Spørsmål 51. Hvor enig eller uenig er du i hver av påstandene som er nevnt nedenfor?	31

Spørsmål 52. Hvilke av de følgende mulige utviklingstrekk vil være sannsynlige for deg/ditt gårdsbruk de neste fem årene?*	(n=366)	32
Spørsmål 53. Hvilket av følgende alternativer regner du med er mest sannsynlig for ditt gårdsbruk om tyve år?	(n=361)	32
Spørsmål 54. Tror du at noen i familien (slekta) kommer til å ta over gården etter deg?	(n=398)	32
Spørsmål 55. Hva er den mest avgjørende faktoren for at ingen vil ta over? Ta utgangspunkt i den personen som har første odell til bruket.	(n=77)	32
Spørsmål 56. Nedenfor følger noen påstander om ferie, fritid og sosial kontakt. Vi vil at du for hver av påstandene krysser av for om du er helt uenig, både- og, delvis enig eller helt enig.		33
Spørsmål 57. Hvor tilfreds er du med følgende forhold? Merk av på skalaen fra 1 (svært utilfreds) til 10 (svært tilfreds).		33
Spørsmål 58. Har du i løpet av de siste 6 månedene		33
Spørsmål 59. Hvordan er helsa di nå?	(n=394)	34
Spørsmål 60. I hvor stor grad har du vært plaget med noe av det som er nevnt nedenfor i løpet av de siste 14 dagene?		34
Spørsmål 61. Hvordan føler du at gårdbrukeryrket jevnt over blir verdsatt av ulike grupper? Merk av på skalaen fra 1 (svært lavt verdsatt) til 5 (svært høyt verdsatt).		34
Spørsmål 62. Vi har også noen generelle utsagn om livet i bygd og by som vi vil at du skal angi i hvilken grad du er enig eller uenig i.		34
Spørsmål 63. Har du i løpet av de siste 10 årene mottatt støtte fra noen av de følgende tilskuddsordninger?	(n=262)	35
Spørsmål 64. Vi skal nå fortsette med noen påstander om landbrukspolitikken. Hvor enig eller uenig er du i hver av påstandene under?		35
Spørsmål 65. Vi ønsker at du tar stilling til følgende påstander:		36
Spørsmål 66. Vi har også noen påstander om økologisk landbruk:		37
Spørsmål 67. Vi fortsetter nå med noen påstander om landbrukssamvirket:		37
Spørsmål 68. Mener du følgende faktorer vil ha en negativ eller positiv virkning for norsk landbruk?		37

Spørsmål 69. Mener du at det norske landbruket bør prioritere følgende oppgaver svakere, som i dag eller sterkere?	38
Spørsmål 70. Hvordan tror du følgende faktorer vil påvirke ditt bruk de neste ti årene?	38
Spørsmål 71. I hvilken grad tror du følgende forhold vil påvirke din produksjon de neste 5 årene?	39
Spørsmål 72. Hvor opptatt er du av klimadebatten? (n=392)	39
Spørsmål 73. Dersom en ved hjelp av genteknologi kan få en mer miljøvennlig landbruksproduksjon, hvordan ville du forholdt deg til å ta denne teknologien i bruk? (n=391)	39
Spørsmål 74. Har du hatt sau på beite i løpet av 2015? (n=380)	39
Spørsmål 75. Hvor stor betydning har følgende problemer knytta til beitebruk for din produksjon?	39
Spørsmål 76. Hvordan ser du for deg at det vil drives beitebruk på ditt bruk om fem år? (n=167)	40
Spørsmål 77. Driver du eller din ektefelle/samboer med annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser og når startet dere opp virksomheten?	40
Spørsmål 78. Hvor stor var netto næringsinntekt fra denne virksomheten i 2015? (n=258)	40
Spørsmål 79. Ble det drevet "Inn på tunet"-aktiviteter som næring på bruket? (n=395)	40
Spørsmål 80. Hvis du driver med annen næringsvirksomhet på bruket: Hvor stor betydning har følgende forhold for at du/dere valgte å starte med ny næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser?	41
Spørsmål 81. Hvilken betydning har inntektene fra annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser? (n=349)	41
Spørsmål 82. I hvilket omfang vil du i fremtiden drive med annen næringsvirksomhet enn tradisjonelt jord- og skogbruk? (n=374)	41
Spørsmål 83. Hvor mye arbeid la du selv, din eventuelle ektefelle/partner og andre ned i gårdsdriften i løpet av 2015? (40 timers arbeidsuke i 50 av årets uker gir 2000 arbeidstimer, ett årsverk innen industrien tilsvarer 1700 timer, et halvt årsverk er 850 timer)	42

Spørsmål 84. Hvor mange timer lønnsarbeid utenom gårdsdriften hadde du og din eventuelle ektefelle/samboer i løpet av 2015? (40 timers arbeidsuke i 50 av årets uker gir 2000 arbeidstimer, ett årsverk innen industrien tilsvarer 1700 timer, et halvt årsverk er 850 timer)	42
Spørsmål 85. Hadde du i løpet av 2015 arbeidshjelp av arbeidsinnvandrere på gårdsbruket? (n=402).....	42
Spørsmål 86. Hvor mange arbeidsinnvandrere hadde du hjelp av i løpet av 2015?	42
Spørsmål 87. Hvor lenge oppholdt arbeidsinnvandlerne seg på gården – i gjennomsnitt?	42
Spørsmål 88. Hvor stort produktivt jordbruksareal eies av bruket? (n=402).....	42
Spørsmål 89. Hvor stort produktivt jordbruksareal drives av bruket? (n=400)	42
Spørsmål 90. Hvor mange bruk leier du jordbruksareal fra? Skriv inn antall: (n=319)	43
Spørsmål 91. Hvor lang kjørevei er det fra tunet på hovedbruket/driftssenteret til det jordstykket som ligger lengst unna? Vi vil at du skal oppgi avstand i kilometer både for eid og leid jordstykke. Vi tenker her kun på jord som er i drift (n=375 / n=325).....	43
Spørsmål 92. Hvor stort produktivt skogsareal eies av bruket? (n=384).....	43
Spørsmål 93. Hvis du har melkekvote for kumelk, hvor stor er denne? (n=229)	43
Spørsmål 94. Har du planer om å kjøpe eller selge melkekvote i løpet av de neste to årene? (n=300).....	43
Spørsmål 95. Har du melkerobot? (n=304)	43
Spørsmål 96. Dersom det var stortingsvalg i morgen, hvilket parti ville du stemme på? (n=399)	43
Spørsmål 97. Er du for eller mot.....	43

Figurliste

- Figur 1: Andel bønder nasjonalt som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene. Utvikling fra 2002 til 2016. Prosent.45
- Figur 2: Andel bønder fra Møre og Romsdal som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene. Tall fra 2012 og 2016. Prosent.45
- Figur 3: Andel bønder fordelt på fylker som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.46
- Figur 4: Andel bønder nasjonalt som ser det som ganske eller svært sannsynlig at de vil foreta større investeringer i driftsbygninger de neste fem årene. Utvikling fra 2002 til 2016. Prosent.47
- Figur 5: Andel bønder fra Møre og Romsdal som ser det som ganske/svært sannsynlig eller ganske/svært usannsynlig at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene. Tall fra 2012 og 2016. Prosent.....47
- Figur 6: Andel bønder fordelt på fylker som ser det som sannsynlig at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.48
- Figur 7: Andel bønder nasjonalt som regner med at det vil skje en viss eller betydelig opprustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene. Utvikling fra 2002 til 2016. Prosent.49
- Figur 8: Andel bønder i Møre og Romsdal som mener det vil skje en viss eller betydelig opp- eller nedrustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene. Tall fra 2012 og 2016. Prosent.49
- Figur 9: Andel bønder fordelt på fylker som rapporterer at det vil skje en viss eller betydelig opprustning i maskinparken bruket disponerer i løpet av de neste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.50
- Figur 10: Andel bønder fordelt på fylker som rapporterer at det er ganske eller svært sannsynlig at det vil skje endringer i brukets produksjonstype (oppstart/nedlegging av husdyr-/planteproduksjon) de neste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.....51

Figur 11: Oppfølgingsspørsmål rundt hvilken sannsynlig endring dette vil være. Tall fra Møre og Romsdal 2016. Prosent.52

Figur 12: Andel bønder nasjonalt som rapporterer at det er ganske eller svært sannsynlig at det vil skje endringer i brukets produksjonstype (oppstart/nedlegging av husdyr-/planteproduksjon) de neste fem årene. Utvikling fra 2002 - 2016. Prosent.....52

1. Undersøkelsens formål og profil

«Trender i norsk landbruk» (Trendundersøkelsen) er en spørreundersøkelse blant norske gårdbrukere. Undersøkelsen repliseres hvert annet år, slik at man fra 2002 har fått etablert en database som gir informasjon om utviklingen innen landbruket over tid. Årets undersøkelse er den åttende i rekken. Undersøkelsen gjennomføres av Norsk senter for bygdeforskning (Bygdeforskning) og er en del av Bygdeforsknings strategiske instituttsatsing (SIS) *Landbruk og bønder i endring – mellom økonomi, politiske skift og grønne trender*. Trendundersøkelsen finansieres derfor av Bygdeforskning. I tillegg er det blitt trukket fylkesvise ekstrautvalg som er finansiert av de respektive fylker. En fylkesvis datainnsamling i Møre og Romsdal er den tredje i rekken. Den første ble gjennomført i 2008 (Vik 2008) og deretter i 2012 (Logstein og Blekesaune 2012). I dette notatet presenterer vi resultatene fra den fylkesvise datainnsamlingen i Møre og Romsdal for 2016 i form av frekvenstabeller og figurer. For sammenligning med landet for øvrig, vil vi vise til Bygdeforsknings rapport no 5/2016 *Trender i norsk landbruk 2016. Frekvensrapport*, som kan lastes ned på bygdeforskning sin hjemmeside.

1.1 Undersøkelsens formål

Formålet med *Trender i norsk landbruk* er tredelt. *For det første* ønsker vi å bidra til den generelle kunnskapsproduksjonen om norsk landbruk. Landbruket er generelt sett godt kartlagt som næring, i statistisk forstand, men likevel er det fortsatt en rekke felt der man mangler gode data. Dette gjelder spesielt ulike sosiokulturelle forhold innen landbruket.

For det andre ønsker Bygdeforskning å etablere en ressursdatabase om landbruket innenfor våre prioriterte forskningsområder. En slik database vil ligge til grunn for det løpende forskningsarbeidet ved senteret, blant annet som utgangspunkt for foredrag og kronikker. Videre vil Trendundersøkelsen bidra til å identifisere nye problemstillinger innen landbruksforskningen.

For det tredje vil databasen gi et godt kunnskapsbasert utgangspunkt for Bygdeforsknings bidrag til den løpende, offentlige landbruksdebatten. Ved å inkludere spørsmål utover deskriptiv landbruksstatistikk over lang tid (første undersøkelsen ble gjennomført i 2002), bidrar *Trender i norsk landbruk* til at Bygdeforskning har oppdatert kunnskap, analyser og ideer om og for norsk landbruk fra perspektiv og problemstillinger som pr i dag ikke nødvendigvis dekkes inn av primærnæringsprogrammer i Forskningsrådet. Dette er problemstillinger som ikke har

tidsavgrenset relevans, og som det er viktig at Bygdeforskning vedlikeholder og videreutvikler sin forskningskompetanse på.

1.2 Undersøkelsens profil

Vi har lagt vekt på å rendyrke spesielt tre innfallsvinkler som tidligere bare i mindre grad er dekket opp av andre statistikkprodusenter.

1. *Sosiokulturelle sider ved landbruket.* De mer rendyrkede økonomiske og strukturelle aspektene ved landbruket synes allerede å være godt dekket opp i den eksisterende statistikkproduksjonen.
2. *Nåtid og framtid.* Vi ønsker å få kunnskap om den nåværende situasjonen samtidig som vi ønsker å få informasjon om hva bøndene tenker om hva som vil skje i tiden framover med tanke på for eksempel konkrete investeringsplaner og hvilken retning de tror utviklingen vil ta.
3. Vi har også valgt å prioritere en *subjektiv innfallsvinkel* fremfor mer objektive indikatorer. Vi fokuserer på hva bøndene, som de mest sentrale aktørene i norsk landbruk tenker, mener og planlegger. Dette kan så kobles sammen med mer klassiske data om produksjonstype, størrelse på bruket osv.

1.3 Seks hovedtema

Grovt sett består undersøkelsen av seks hovedtema:

1. *Demografi.* Denne delen består blant annet av bakgrunnsvariabler som kjønn, alder, sivilstand, tidspunkt for overtakelse av gårdsdrift, inntekt, produksjonsformer, økonomi og partipreferanser.
2. *Gårdsbruket og gårdsdrifta.* Det innebærer blant annet arbeidsmengde på gårdsbruket, organisering av arbeidet, arbeidsdeling mellom eventuelle familiemedlemmer og bruk av ansatte/avløser, kompetanse, standard på bygninger og maskiner, medlemskap i ulike faglag og yrkesidentitet.
3. *Landbrukspolitiske synspunkt og standpunkt.* Eksempler her er holdninger til landbrukssamvirke, genteknologi, rovdyr, EU og generell partipreferanse.
4. *Konkrete planer og tanker om framtida.* Det gjelder både personlige og profesjonelt knyttet til jobben som gårdbruker, og tanker knyttet til overtakelse og generasjonsskifte.

5. *Bondens hverdag*. Dette omfatter blant annet tilfredshet knyttet til vennekontakt og egen helse, vurdering av sitt eget lokalsamfunn og om man er ensom som gårdbruker eller ikke.
6. *Annen næringsaktivitet og tjenesteyting*. Det vil si ulike typer næringsaktivitet ved siden av gårdsdrifta og omfang og betydning av disse.

2. Metode

Vi gjør her kort rede for de viktigste metodiske forholdene knyttet til undersøkelsen.

2.1 Populasjon

Målgruppen for undersøkelsen er norske gårdbrukere. Denne gruppen (populasjonen) blir i Trendundersøkelsen definert som alle personer i Norge som er hoveddrivere på gårdsbruk med et dyrka areal på minst 5 daa. En slik definisjon av populasjonen samsvarer med spørreundersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå (SSB), Levekårsundersøkelsen blant landbruksbefolkningen fra 2002 (Vågane 2002¹), men med ett unntak: For gårdsbruk med dyrket areal mellom 5 og 20 dekar, var det i SSBs undersøkelse kun de som drev husdyrproduksjon som ble definert inn i populasjonen. Dette innebærer at Trendundersøkelsen har valgt en bredere definisjon av landbruksbefolkningen sammenlignet med SSB når vi inkluderer alle gårdbrukere med minst 5 daa jordbruksareal uavhengig av om de har husdyrproduksjon eller ikke. Det finnes bønder med mindre enn 20 daa som ikke driver husdyrproduksjon, men som for eksempel kan ha arealkrevende frukt og grønnsaksproduksjon og dermed drive en betydelig landbruksproduksjon på et lite areal. Ved å inkludere alle med et jordbruksareal på minst 5 daa får vi et mer representativt og korrekt bilde av landbruksbefolkningen i Norge.

Defineringen av populasjonen for Trendundersøkelsen er i tråd med vår vektlegging av *gårdbrukeren og gårdbrukerfamilien* framfor landbruksnæringen som sådan. I tråd med dette utelates gårdsbruk som drives av andre enn enkeltpersonforetak, hvilket vil si aksjeselskap, samvirkeforetak, kommunale foretak og stiftelser. Det kan derfor innvendes at undersøkelsen ikke dekker landbruksnæringen i sin helhet, men dette avviker er foreløpig lite da det ennå er relativt få gårdsbruk som ikke drives som enkeltpersonforetak. Med denne avgrensningen i foretaksformer, er heller ikke samdrifter organisert som samvirkeforetak med i undersøkelsen. Det er *deltakerne* i samdriftene, når disse har søkt om produksjonstillegg til eget gårdsbruk, som er med i utvalget.

¹ Vågane, L. (2002): *Levekårsundersøkelsen blant landbruksbefolkningen 2002. Dokumentasjonsnotat*. Notater. Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Når det gjelder alder er det ikke gjort avgrensninger i utvalget. Det er sjelden at personer yngre enn 18 år driver gårdsbruk. Noen øvre aldergrense er heller ikke satt. Mange bønder som ikke har noen til å overta, driver gjerne landbruksproduksjon til langt inn i pensjonsalderen, og dette er en gruppe det er viktig å få informasjon om.

Undersøkelsen vil ha en sterk overvekt av mannlige informanter ettersom den store majoriteten av registrerte hoveddrivere er menn. Dette kan også føre til at andre personer i familien ikke får anledning til å svare på spørreskjemaet, for eksempel partner, foreldre eller barn, kan være den personen som utfører mesteparten av arbeidet og dermed er like mye gårdbruker som registrert hoveddriver.

2.2 Trekking av utvalg, frafall og svarprosent

Utvalget for Trendundersøkelsen 2016 er trukket fra Produsentregisteret. Dette er landbrukets register over alle primærprodusenter og landbrukseiendommer i Norge. Produsentregisteret er samordnet med Landbruksregisteret som eies av Statens landbruksforvaltning, og som brukes i den offentlige landbruksforvaltningen.

Dette er et register over alle registrerte landbruksforetak:

- som driver landbruksdrift og som søker om produksjonstilskudd til et gårdsbruk,
- eller som registreres gjennom et av de andre tilknyttede registrene, for eksempel i forbindelse med omsetning av jordbruksprodukter.

Da utvalget for Trendundersøkelsen 2016 ble trukket ut i februar 2016, ble det på omtrent samme tidspunktet registrert 39.629 jordbruksbedrifter (enkeltpersonforetak) i Norge, og 2.505 jordbruksbedrifter (enkeltpersonforetak) i Møre og Romsdal.

Det betyr at populasjonsstørrelsen for denne undersøkelsen var 2.505 bønder for Møre og Romsdal. Fra denne populasjonen ble det trukket ut et bruttoutvalg på 800 personer, som ikke var overlappende med bruttoutvalget som inngår i det nasjonale utvalget. Av bruttoutvalget responderte 324 bønder. Det gir en svarprosent på 41 %. I tillegg ble det supplert med 82 respondenter fra det nasjonale utvalget, noe som medfører et utvalg på totalt 406 respondenter fra Møre og Romsdal. Dette er en tilfredsstillende høy svarprosent og det er i utgangspunktet god grunn til å anta at resultatene i undersøkelsen er representative for bøndene i Møre og Romsdal. Det kan vi vurdere ved å sammenligne fordelingen på noen spørsmål i Trendundersøkelsen med faktiske forhold i statistikken for landbruket hos Statistisk Sentralbyrå (SSB).

Tabell 1: Trendundersøkelsens representativitet. Sammenligning av utvalg for Møre og Romsdal i Trender 2016 med statistikk for Møre og Romsdal i populasjonen hentet fra SSB

Jordbruksbedrifter i Møre og Romsdal med personlig bruker: 2 505	SSB 2015 (Møre og Romsdal)	Trendundersøkelsen 2016 (Møre og Romsdal)
Andel kvinner	15,8	16,8
Gj.snitt alder	52	53,7
Bruk med korn	4,1	4,7
Bruk med sau	40,1	37,4
Bruk med melkeproduksjon	40	41,1
Bruk med svin	2,4	2,5

Vi kan vanskelig se noen store og systematiske konsekvenser av de avvikene fra populasjonen som er avdekket. Kjennskap til avvikene er imidlertid nyttig og kan tas inn i vurderingen av resultater fra individuelle analyser. Som generell konklusjon vurderer vi at Trendundersøkelsen gir en god representasjon av bønder i Møre og Romsdal.

2.3 Praktisk gjennomføring

Analyseinstituttet Sentio research AS stod for den praktiske gjennomføringen av datainnsamlingen. Spørreskjemaet ble sendt ut 5. februar 2016, med påfølgende purring etter 3 uker. Respondentene hadde mulighet til å svare på tilsendt papirskjema og returnere i vedlagt svarkonvolutt, eller de kunne svare elektronisk via internett ved å logge seg på undersøkelsen med brukernavn og passord oppgitt i følgebrevet.

Returnerte spørreskjema ble automatisk skannet, med påfølgende manuellkvalitetssikring av Sentio Research.

2.4 Utforming av spørsmålene

Spørsmålene i spørreskjemaet er utarbeidet av Bygdeforskning og bygger videre på spørreskjemaene fra Trendundersøkelsen i de foregående årene. Det at man på nasjonalt nivå har et datamateriale for flere år med stort sett likelydende spørsmål gjør det mulig å analysere utviklingstrender over tid. Verdien av dette gjør at påfølgende spørreskjema så langt som mulig følger samme mal, men med revideringer som gjør undersøkelsen relevant for dagsaktuelle problemstillinger. I tillegg har det i hver undersøkelse vært med spørsmål som ikke har blitt gjentatt, men som var satt inn for å belyse tema innenfor landbruket som på det tidspunktet ble ansett som interessante.

3. Frekvensrapport for Møre og Romsdal

I dette kapitelet rapporteres beskrivende statistikk for samtlige variabler i Trendundersøkelsen 2016 for utvalget fra Møre og Romsdal. Kategoriske variabler presenteres med prosentfordeling i kategoriene, mens kontinuerlige variabler presenteres med gjennomsnittlige verdier. Prosentfordelinger i kategoriene hvor kun ett svaralternativ er mulig, er det alltid 100 % til sammen, og tilsynelatende avvik fra dette skyldes avrunding av desimaler. Spørsmål der flere kryss er mulig, er merket med *. Tabellene følger samme rekkefølge som spørsmålene i spørreskjemaet og er nummerert tilsvarende.

Spørsmål 1. Kjønn (n=404)

	Prosent
Mann	83
Kvinne	17
Totalt	100

Spørsmål 2. Alder (n=404)

	Gjennomsnitt
Hvilket år er du født? Skriv inn årstall med fire siffer:	1962,3

Spørsmål 3. Sivilstand (n=403)

	Prosent
Gift	63
Samboende	18
Skilt/separert	5
Enke/enkemann	2
Enslig	12
Totalt	100

Spørsmål 4. Har du barn?*(n=400)

	Prosent
Nei	17
Ja, med min nåværende partner	68
Ja, fra tidligere forhold	21

Spørsmål 5. Vil du anbefale noen av barna å ta over bruket etter deg? (n=361)

	Prosent
Ja	49
Nei	18
Vet ikke	32
Totalt	100

Spørsmål 6. Hvor mange barn bor i samme husstand som deg?

	Gjennomsnitt	n
Antall under 18 år:	1,0	307
Antall over 18 år:	0,5	238

Spørsmål 7. Hva er din og din eventuelle samboer/ektefelles høyeste fullførte utdanning?

	Bonden (n=398)	Partner (n=317)
Grunnskole eller tilsvarende	10	9
Videregående skole (yrkes-/landbruksfag)	46	33
Videregående skole (allmennfag/gymnas)	13	18
Universitet/høyskole inntil 4 år	18	24
Universitet/høyskole over 4 år	13	16
Totalt	100	100

Spørsmål 8. Har du fullført landbruksfaglig utdanning på videregående skole, høyskole, universitet eller tilsvarende nivå? (n=400)

	Prosent
Nei	57
Ja, på videregående skole	35
Ja, på universitet/høyskole	8
Totalt	100

Spørsmål 9. Har du vokst opp på et gårdsbruk eller på bygda for øvrig? (n=403)

	Prosent
Ja, jeg har vokst opp på dette gårdsbruket	75
Ja, jeg har vokst opp på et gårdsbruk	12
Ja, jeg har vokst opp på bygda, men ikke på et gårdsbruk	7
Nei, jeg har bodd på bygda bare i mindre deler av min oppvekst	2
Nei, jeg har ikke vokst opp på bygda	4
Totalt	100

Spørsmål 10. Medlemskap i organisasjoner* (n=395)

	Prosent
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	13
Norges Bondelag	57
Norsk landbruksrådgiving	45
Norsk landbruksrådgiving HMS	33
Felleskjøpet	88
Nortura	73
Tine	50
Gartnerhallen	2
Norges Skogeierforbund	31
Privat skogeierforbund	4
Norsvin	2
GENO	36
Landkreditt	14
Bondens marked	0
TYR	5
Norsk Sau og Geit	27

3.1 Bonden og gårdsbruket

Spørsmål 11. Hvor stor betydning har følgende forhold for at du er gårdbruker?

	n	Stor betydning	Noe betydning	Liten betydning	Ingen betydning	Totalt
Landbruksinteresse	394	63	30	5	2	100
Ønske om å være selvstendig	383	38	41	14	7	100
Interesse for et liv på bygda	390	53	37	8	2	100
Føler det som en plikt å drive gården videre	382	28	40	18	14	100
Gårdsdriften gir gode inntektsmuligheter	388	10	33	36	21	100
Hadde ikke andre jobbmuligheter da jeg tok over gården	376	3	7	14	76	100
Har ikke andre jobbmuligheter i dag	378	4	10	14	72	100
Ektefelle/samboer har ønske om å drive gård	358	12	22	16	50	100
Bidra med noe positivt til samfunnet	387	33	46	13	8	100
Gårdsdriften gir en god ramme for egne barns oppvekstmiljø	378	44	40	8	8	100

Spørsmål 12. Tenker du på deg selv først og fremst som gårdbruker, eller er din yrkesidentitet mest knyttet til et annet yrke? (n=400)

	Prosent
Gårdbruker	46
Annet yrke	22
Vet ikke	1
Begge deler	32
Totalt	100

Spørsmål 13. Dersom du kunne velge fritt uten å ta økonomiske hensyn, hvilket av de følgende alternativene ville du foretrekke? (n=396)

	Prosent
Gårdsdrift på heltid	61
Deltidsarbeid ved siden av gårdsdriften	18
Heltidsarbeid ved siden av gårdsdriften	6
Heltidsarbeid uten gårdsdrift	10
Vet ikke	5
Totalt	100

Spørsmål 14. Hvilket år overtok du hovedansvaret for driften av bruket? (n=392)

	Gjennomsnitt
Årstall	1994,2

Spørsmål 15. Hadde du eller din eventuelle ektefelle/samboer odelsrett til bruket? (n=388)

	Prosent
Nei	19
Ja, jeg (var første odelsberettigede)	51
Ja, jeg (men var ikke første odelsberettigede)	24
Ja, min ektefelle/samboer (var første odelsberettigede)	3
Ja, min ektefelle/samboer (men var ikke første odelsberettigede)	3
Totalt	100

Spørsmål 16. Er det du, ektefelle/samboer eller begge som eier bruket, eller forpakter du/dere bruket? (n=390)

	Prosent
Bruket eies av meg	59
Bruket eies av min ektefelle/samboer	3
Bruket eies av meg og min ektefelle/samboer i fellesskap	36
Jeg/vi forpakter/leier bruket	1
Jeg/vi driver bruket på vegne av eier i nærmeste familie	1
Annet	1
Totalt	100

Spørsmål 17. SKAL KUN BESVARES AV DE SOM HAR EKTEFELLE/SAMBOER: Hvor ofte deltar samboer/ektefelle i disse aktivitetene/beslutningene?

	n	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Alltid	Totalt
Daglige beslutninger og ledelse av gårdsarbeidet	321	11	21	25	26	17	100
Praktisk arbeid i gårdsdrifta	320	9	22	28	27	14	100
Løpende produksjonsplanlegging og rapportering	311	27	24	20	14	15	100
Kontakt med veiledningsapparatet (landbruksfaglig rådgivning)	313	39	32	13	5	10	100
Kontakt med regnskapskontor	316	40	24	16	9	11	100
Langsiktig planlegging og investeringsbeslutninger	315	14	19	26	20	21	100
Føring av regnskap	318	60	13	7	6	14	100

Spørsmål 18. SKAL KUN BESVARES AV DE SOM HAR EKTEFELLE/SAMBOER: Ta stilling til følgende påstander når det gjelder ektefelles/samboers involvering i gårdsdrifta:

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
Den er viktig for min trivsel som bonde	318	2	5	19	23	51	100
Den er viktig for å ta gode beslutninger om gårdsdrifta	319	4	7	18	27	44	100
Den er avgjørende for at jeg er bonde i dag	313	16	13	17	20	34	100
Samboer/ektefelle er tilstrekkelig involvert	307	6	14	22	24	34	100
Jeg og ektefelle/samboer er likeverdige partnere i gårdsdrifta	311	25	20	16	16	23	100
Ektefelle/samboers lønnsinntekt er med og finansierer gårdsdrifta/investeringer på gården	313	48	9	13	12	19	100

Spørsmål 19. Er gården en del av en melkesamdrift? (n=398)

	Prosent
Ja	10
Nei, men har konkrete planer om melkesamdrift	2
Nei	89
Totalt	100

Spørsmål 20. Hvis du ikke inngår som del av en melkesamdrift: Hvor ofte samarbeider du med andre gårdbrukere om arbeidsoppgaver i tilknytning til gårdsdriften? (n=359)

	Prosent
Ofte	10
Av og til	52
Aldri/så og si aldri	39
Totalt	100

Spørsmål 21. Hvordan vil du beskrive standarden på brukets driftsbygninger? (n=398)

	Prosent
Meget god	12
God	34
Middels	34
Dårlig	17
Meget dårlig	3
Totalt	100

Spørsmål 22. Hvordan vil du beskrive standarden på brukets maskinpark? (n=402)

	Prosent
Meget god	17
God	35
Middels	38
Dårlig	9
Meget dårlig	2
Totalt	100

Spørsmål 23. Driver du konvensjonell eller økologisk produksjon? (n=395)

	Prosent
Konvensjonell	92
Økologisk (inkludert i Debio-ordningen)	5
Begge deler/under omlegging	4
Totalt	100

Spørsmål 24. Hvis du ikke driver økologisk i dag: Har du planer om å legge om driften helt eller delvis til økologisk produksjon i løpet av de neste fem årene? (n=368)

	Prosent
Ja	4
Nei	82
Vet ikke	14
Totalt	100

Spørsmål 25. Hvordan vurderer du kompetansen du/dere har på gårdsbruket innenfor følgende områder?

	n	Ikke relevant	Svært god	God	Tilstrøkkelig	Dårlig	Svært dårlig	Totalt
Planteproduksjon	399	5	15	50	27	3	1	100
Husdyrhold	399	4	44	42	9	1	1	100
Driftstekniske fag	397	3	21	48	25	4	0	100
Økonomi	397	1	24	47	26	1	1	100
Administrasjon og ledelse	393	4	21	47	26	1	1	100
Markedsforståelse	389	2	14	46	34	4	0	100
Data og IKT	391	2	13	32	39	10	3	100
Skogsdrift	387	14	10	31	33	10	2	100

Spørsmål 26. I hvilken grad mener du at du som næringsutøver får dekket dine behov for faglig oppdatering? (n=398)

	Prosent
I stor grad	23
I noen grad	60
I liten grad	16
Ikke i det hele tatt	1
Totalt	100

Spørsmål 27. Har du betalt for rådgivning til gårdsdrifta i 2015? Her menes rådgivning utover det som er inkludert i eventuell medlemskontigent. (n=388)

	Prosent
Nei (Gå til spørsmål 29)	68
1 - 4 999 kr	19
5 000 - 14 999 kr	11
15 000 kr eller mer	3
Totalt	100

Spørsmål 28. Hvordan vurderer du rådgivningen du har betalt for innenfor følgende områder?

	n	Ikke relevant	Svært god	God	Tilstrøkkelig	Dårlig	Svært dårlig	Totalt
Planteproduksjon	140	24	14	46	13	2	1	100
Husdyrhold	142	23	17	44	8	7	1	100
Driftstekniske fag	132	51	2	22	18	7	1	100
Økonomi	134	36	7	32	17	6	1	100
Administrasjon og ledelse	129	60	1	17	16	5	2	100
Markedsforståelse	127	61	1	17	18	2	2	100
Data og IKT	126	63	0	13	17	6	1	100
Skogsdrift	126	62	2	14	18	2	2	100

Spørsmål 29. Hvor viktig er hver av de kildene som er nevnt nedenfor for deg når det gjelder å få ny kunnskap i gårdsdrifta?

	n	Svært viktig	Ganske viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Bruker ikke denne kilden	Totalt
Andre bønder i nærheten av der du bor	379	22	39	28	8	4	100
Andre bønder i andre deler av landet	363	6	22	41	21	11	100
Fagtidsskrifter/-aviser	381	17	50	27	4	2	100
Internett	376	19	43	27	5	6	100
Rådgivere knyttet til landbrukssamvirke	378	10	34	33	10	13	100
Rådgivere i Norsk Landbruksrådgiving	376	7	30	34	12	17	100
Leverandører av teknisk utstyr/maskiner	377	6	27	42	16	8	100
Andre kilder	344	3	14	38	19	26	100

3.2 Økonomi og investeringer

Spørsmål 30. Har det økonomiske resultatet fra gårdsdriften endret seg i positiv eller negativ retning de siste fem årene? (n=396)

	Prosent
Endret seg i positiv retning	36
Ingen endring	30
Endret seg i negativ retning	28
Vet ikke	3
Bruket har vært i drift i mindre enn fem år	4
Totalt	100

Spørsmål 31. Tror du at det økonomiske resultatet fra gårdsdriften vil endre seg i positiv eller negativ retning de neste fem årene? (n=396)

	Prosent
Endre seg i positiv retning	22
Ingen endring	27
Endre seg i negativ retning	37
Vet ikke	14
Totalt	100

Spørsmål 32. Har husstandens totale økonomiske situasjon endret seg i positiv eller negativ retning de siste fem årene? (n=395)

	Prosent
Endret seg i positiv retning	47
Ingen endring	34
Endret seg i negativ retning	16
Vet ikke	3
Totalt	100

Spørsmål 33. Tror du at husstandens totale økonomiske situasjon vil endre seg i positiv eller negativ retning i løpet av de neste fem årene? (n=395)

	Prosent
Endre seg i positiv retning	29
Ingen endring	35
Endre seg i negativ retning	18
Vet ikke	17
Totalt	100

Spørsmål 34. Har det i løpet av det siste året hendt at husstanden har hatt vansker med å klare de løpende utgifter til mat, transport, bolig og lignende? (n=397)

	Prosent
Ja, ofte	2
Ja, av og til	7
Ja, en sjelden gang	16
Nei, aldri	75
Totalt	100

Spørsmål 35. Hvor stor var husstandens samlede netto næringsinntekt fra jord- og skogbruket i 2015? (n=384)

	Prosent
Ingen inntekt / negativ inntekt	13
1-49 999 kroner	15
50 000-99 999 kroner	13
100 000-149 999 kroner	12
150 000-199 999 kroner	10
200 000-299 999 kroner	12
300 000-399 999 kroner	12
400 000-499 999 kroner	7
Over 500 000 kroner	8
Totalt	100

Spørsmål 36. Hvor stor var husstandens samlede nettoinntekt i 2015? (Ta med alle inntekter fra arbeid på og utenfor gårdsbruket, også eventuelle trygde- og pensjonsinntekter) (n=382)

	Prosent
Under 99 999 kroner	1
100 000-199 999 kroner	1
200 000-299 999 kroner	8
300 000-399 999 kroner	13
400 000-499 999 kroner	14
500 000-599 999 kroner	15
600 000-699 999 kroner	12
700 000-799 999 kroner	11
800 000-899 999 kroner	8
900 000-999 999 kroner	6
Over 1 000 000 kroner	11
Totalt	100

Spørsmål 37. Hvor stor andel av husstandens samlede nettoinntekt kom fra gårdsdriften i 2015? (n=388)

	Prosent
0 prosent	13
1 til 24 prosent	38
25 til 49 prosent	21
50 til 74 prosent	12
75 til 99 prosent	10
100 prosent	6
Totalt	100

Spørsmål 38. Hvordan vurderer du den samlede gjelden på gårdsbruket sett i forhold til omfanget av drifta på bruket i dag? (n=400)

	Prosent
Alt for stor	4
Stor	18
Middels	26
Liten	26
Har ikke gjeld	26
Totalt	100

Spørsmål 39. Hvor mye er det investert i bygninger, maskiner og annet (f.eks. besetning, veier, hestebane) i løpet av de siste 5 årene?

	n	Under 100 000 kr	100 000 – 249 999 kr	250 000 - 749 999 kr	750 000 - 999 999 kr	1 000 000 - 2 999 999 kr	3 000 000 - 4 999 999 kr	5 000 000 eller mer	Totalt
Bygninger	382	43	21	14	5	9	3	4	100
Maskiner	391	25	23	29	11	9	2	1	100
Annet	312	51	27	10	6	4	1	1	100

Spørsmål 40. Hvor sannsynlig er det at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene? (n=397)

	Prosent
Svært sannsynlig	11
Ganske sannsynlig	23
Lite sannsynlig	47
Usannsynlig	18
Totalt	100

Spørsmål 41. Hvilket år ble driftsbygningen som er mest sentral i produksjonen på bruket bygget og når ble det eventuelt sist vesentlig ombygget/rehabiliteret?

	n	Gjennomsnitt
Driftsbygning	386	1967,1
Vesentlig ombygging/rehabilitering	265	1996,6

3.3 Utsiktene og planene for gårdsbruket de neste årene

Spørsmål 42. Regner du med at det vil skje opp- eller nedrustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene? (n=401)

	Prosent
Det vil skje en betydelig opprustning	2
Det vil skje en viss opprustning	27
Maskin-/redskapsparken vil bli holdt omtrent på dagens nivå	56
Det vil skje salg, utrangering eller nedsliting i et visst omfang	7
Det vil skje salg, utrangering eller nedsliting i et betydelig omfang	2
Vet ikke	5
Totalt	100

Spørsmål 43. Regner du med at det i løpet av de neste fem årene vil skje endringer i arealet dyrka mark som bruket disponerer? Ta også med leid jord, og eventuelt kjøp av jord. (n=401)

	Prosent
Nei	39
Usikkert, vanskelig å si	34
Tar sikte på å redusere arealet dyrka mark	6
Tar sikte på å øke arealet dyrka mark	20
Annet	1
Totalt	100

Spørsmål 44. Planlegger du investeringer i grøftesystem/drenering i løpet av de neste fem årene? (n=396)

	Prosent
Ja, på eget areal	42
Ja, på leid areal	7
Nei	39
Eget og leid areal	12
Totalt	100

Spørsmål 45. Hvor sannsynlig er det at det skjer endringer i brukets produksjonstype (oppstart/nedlegging av husdyr-/planteproduksjon) de neste fem årene? (n=403)

	Prosent
Svært sannsynlig	10
Ganske sannsynlig	18
Lite sannsynlig	50
Usannsynlig	22
Totalt	100

Spørsmål 46. Hvilke endringer i valg av produksjoner på bruket vil mest sannsynlig skje? (Sett flere eller ingen kryss). (n=180)

	Prosent
Ny husdyrproduksjon vil bli startet	31
Eksisterende husdyrproduksjon vil bli nedlagt	57
Ny planteproduksjon vil bli startet	9
Eksisterende planteproduksjon vil bli nedlagt	16

Spørsmål 47. Hva er den viktigste produksjonen på gårdsbruket? (n=363)

	Prosent
Melkeproduksjon	39
Husdyrhold	43
Kornproduksjon	2
Annen planteproduksjon, inklusive frukt og grønnsaker	8
Skog	2
Annen produksjon	6
Totalt	100

Spørsmål 48 A. Andel som driver med produksjonen * (n=397)

	Prosent
Melk	42
Storfekjøtt	48
Sau	38
Svin	3
Fjørfe	3
Pels	0
Annen husdyrproduksjon	6
Korn	5
Grovfôr	65
Annen planteproduksjon	5
Skog	36
Annet	7

Spørsmål 48 B. For de produksjoner som du driver med vil vi at du skal oppgi hvordan du ser for deg utviklingen i produksjonen fremover.

	n	Øke produksjonen	Fortsetter som før	Nedgang i produksjone n	Legger ned produksjone n	Totalt
Melk	187	27	55	3	15	100
Storfekjøtt	204	28	55	3	13	100
Sau	174	26	53	10	10	100
Svin	28	7	75	7	11	100
Fjørfe	28	11	79	4	7	100
Pels	18	0	83	6	11	100
Annen husdyrproduksjon	37	14	68	8	11	100
Korn	35	11	69	14	6	100
Grovfôr	248	25	60	10	5	100
Annen planteproduksjon	37	22	59	5	14	100
Skog	143	17	72	8	3	100
Annet	43	14	81	0	5	100

Spørsmål 49 og 50. Hvor sannsynlig er det at det vil skje en produksjonsøkning i....

	n	Svært sannsynlig	Ganske sannsynlig	Lite sannsynlig	Usannsynlig	Totalt
planteproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..nydyrking?	371	8	13	31	48	100
planteproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..kjøp av dyrkajord?	347	3	9	36	52	100
planteproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..økt leie av dyrkajord?	357	7	13	37	43	100
planteproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..økte avlinger per dekar?	367	10	31	31	28	100
husdyrproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..økt antall dyr?	379	12	19	38	30	100
husdyrproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..økt produksjon per dyr?	363	7	24	37	32	100
husdyrproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..økt bruk av grovfôr?	366	7	26	38	29	100
husdyrproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følge av..... ..økt bruk av kraftfôr?	361	3	11	51	35	100

Spørsmål 51. Hvor enig eller uenig er du i hver av påstandene som er nevnt nedenfor?

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
Økt produksjon er ikke aktuelt fordi det er usikkert om noen vil ta over bruket	391	30	15	19	13	24	100
Jeg vil ikke øke produksjonen fordi jeg ikke kan jobbe mer enn jeg gjør	394	15	10	19	22	35	100
Jeg vil ikke øke produksjonen fordi jeg mangler tilgang til finansiering/lån	379	61	15	12	6	6	100
Økt produksjon vil ikke være lønnsomt for mitt bruk	383	26	16	26	19	12	100
Jeg frykter reduksjon i tilskuddene hvis jeg øker produksjonen	382	40	23	20	9	8	100
Den innretningen som per i dag er på tilskuddene gjør at økt produksjon ikke er aktuelt for meg	379	31	20	26	13	9	100
Jeg mangler tilgang på areal for å kunne øke produksjonen	388	28	16	19	20	18	100
Jorda mi tåler ikke økte avlinger	380	38	29	20	8	6	100
Klimaet her tillater ikke økt produksjon	382	34	25	25	10	5	100
Jeg mangler de nødvendige maskiner og redskaper for å øke produksjonen	383	42	20	21	11	7	100
Jeg mangler den nødvendige kunnskapen for å øke produksjonen	381	52	27	12	6	3	100

Spørsmål 52. Hvilke av de følgende mulige utviklingstrekk vil være sannsynlige for deg/ditt gårdsbruk de neste fem årene?* (n=366)

	Prosent
Produksjonsøkning	40
Produksjonsnedgang	28
Kostnadsreduksjoner	29
Økt arbeidsinnsats på bruket	22
Kulturlandskapstiltak	28
(Videre-)utvikling av tilleggsnæring med utgangspunkt i gårdens ressurser	19
Videreforedling og/eller salg av gårdsprodukter	11
Jeg arbeider (mer) utenfor gården	23
Ektefelle/samboer arbeider (mer) utenfor gården	13
Jeg blir pensjonist	24
Legger ned gårdsdrifta, fortsatt bosatt på gården	29
Legger ned gårdsdrifta, flytter	4
Gårdsbruket blir fritidseiendom	2

Spørsmål 53. Hvilket av følgende alternativer regner du med er mest sannsynlig for ditt gårdsbruk om tyve år? (n=361)

	Prosent
Gårdsbruket vil være drevet av dagens brukere	20
Gårdsbruket vil være drevet av barn eller slekt av dagens brukere	35
Gårdsbruket vil være forpaktet bort til andre	4
Gårdsbruket vil være nedlagt som selvstendig enhet	15
Gårdsbruket vil være solgt utenfor familien, men drevet som	2
Gårdsbruket vil være fritidseiendom	2
Annet	1
Vet ikke	21
Totalt	100

Spørsmål 54. Tror du at noen i familien (slekta) kommer til å ta over gården etter deg? (n=398)

	Prosent
Ja, eldste sønn	14
Ja, eldste datter	5
Ja, yngre sønn	4
Ja, yngre datter	4
Ja, noen av barna, men vet ikke hvem	23
Ja, noen andre i slekta	4
Nei, tror det er ingen i slekta som vil overta	14
Vet ikke	32
Totalt	100

Spørsmål 55. SKAL BARE BESVARES AV DE SOM IKKE TROR NOEN I FAMILIEN (SLEKTA) KOMMER TIL Å TA OVER GÅRDEN: Hva er den mest avgjørende faktoren for at ingen vil ta over? Ta utgangspunkt i den personen som har første odel til bruket. (n=77)

	Prosent
Vil ha bedre betalt arbeid	21
Vil ha mer interessant arbeid	0
Dårlig lønnsomhet i gårdsdriften	26
Lite fritid	10
Ubequem arbeidstid	4
Bor/ønsker å bo et annet sted	4
Mangler interesse for landbruksarbeid	18
Annet	17
Totalt	100

3.4 Spørsmål om hverdagen og jobben som bonde

Spørsmål 56. Nedenfor følger noen påstander om ferie, fritid og sosial kontakt. Vi vil at du for hver av påstandene krysser av for om du er helt uenig, både- og, delvis enig eller helt enig.

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
Jeg opplever at jeg har nok ferie- og fridager	390	33	19	26	11	11	100
Mer fritid er viktigere enn økte inntekter	386	9	18	38	21	14	100
Det er vanskelig å skaffe avløser når jeg skal ha fri	380	18	17	26	17	21	100
Jeg skulle gjerne holdt bedre kontakt med familie og venner	380	13	13	22	31	21	100
Jeg skulle gjerne hatt flere fortrolige venner	377	19	16	29	22	14	100
Jeg føler meg ofte ensom som gårdbruker	387	25	21	23	18	13	100

Spørsmål 57. Hvor tilfreds er du med følgende forhold? Merk av på skalaen fra 1 (svært utilfreds) til 10 (svært tilfreds).

	n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Totalt
Inntekt fra gårdsdrifta	393	17	12	19	12	19	10	6	3	1	2	100
Arbeidsforhold, arbeidsmiljø	391	2	2	5	9	23	18	17	14	5	6	100
Økonomien i din husholdning	390	4	3	5	6	19	15	17	16	9	7	100
Det landbruksfaglige miljøet der du bor	391	3	2	8	10	25	14	14	14	7	4	100
Din egen helse	392	4	4	5	5	14	12	15	19	13	10	100
Ditt sosiale nettverk	390	2	2	6	8	18	12	17	16	10	8	100
Ferie og fritid	390	8	12	10	13	19	12	9	7	7	4	100
Tjeneste-/servicetilbud i lokalsamfunnet	389	2	4	5	10	24	15	13	14	8	4	100
Boforholdene	390	1	1	1	1	9	9	15	16	26	20	100
Dyreholdet (for de med husdyr)	334	1	1	2	4	9	10	14	24	22	13	100
Arbeidssikkerheten på gården	390	1	1	3	3	11	11	17	26	19	8	100

Spørsmål 58. Har du i løpet av de siste 6 månedene

	n	Veldig ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri	Totalt
vært bekymret for økonomien på bruket?	395	8	10	26	23	33	100
vært bekymret for norsk landbruks framtid?	396	24	33	28	8	6	100
vært bekymret for at gårdbrukere i nærmiljøet legger ned driften?	396	14	30	30	17	9	100
vært bekymret for at du ikke får gjort alt som bør gjøres på gården?	395	23	35	32	8	2	100
vært bekymret for at du ikke klarer å balansere godt nok mellom familieliv og pliktene på gården?	395	15	24	34	21	6	100
hatt lyst til å slutte som bonde?	395	7	10	32	28	22	100

Spørsmål 59. Hvordan er helsa di nå? (n=394)

	Prosent
Dårlig	3
Ikke helt god	25
God	54
Svært god	19
Totalt	100

Spørsmål 60. I hvor stor grad har du vært plaget med noe av det som er nevnt nedenfor i løpet av de siste 14 dagene?

	n	Ikke plaget	Litt plaget	Ganske plaget	Veldig plaget	Totalt
Vært stadig redd og engstelig	390	77	20	2	1	100
Følt deg anspent og urolig	392	57	33	8	1	100
Følt håpløshet når du tenker på framtiden	392	52	34	9	5	100
Følt deg nedfor og trist	393	59	33	6	2	100
Bekymret deg mye om forskjellige ting	391	40	42	14	4	100

Spørsmål 61. Hvordan føler du at gårdbrukeryrket jevnt over blir verdsatt av ulike grupper? Merk av på skalaen fra 1 (svært lavt verdsatt) til 5 (svært høyt verdsatt).

	n	1	2	3	4	5	Totalt
I lokalsamfunnet	397	5	16	35	35	10	100
I storsamfunnet	390	29	34	28	9	0	100
Av media	394	31	38	26	5	0	100
Av rikspolitikerne	392	35	44	18	3	0	100
Av forbrukerne	393	11	24	40	23	2	100
Av landbruksforvaltningen	392	7	18	41	31	4	100

Spørsmål 62. Vi har også noen generelle utsagn om livet i bygd og by som vi vil at du skal angi i hvilken grad du er enig eller uenig i.

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
Det er trygt og godt å bo på bygda	396	2	1	12	31	54	100
Det er for mye støy og uro i byene	392	3	6	24	28	39	100
Jeg bruker ofte kulturtilbudene som finnes i byene	394	29	24	30	14	4	100
Jeg foretrekker å feriere ute i naturen fremfor byferier	394	5	12	40	18	26	100
Folk som bor på bygda har et bedre liv enn de som bor i byene	395	2	6	36	30	27	100
Byfolk er mer tolerante enn bygdefolk	394	30	19	38	9	4	100
Det er enklere å skape sitt eget liv i byen	392	18	19	45	12	5	100
Byfolk har et fremmed forhold til naturen	394	5	13	44	25	13	100

Spørsmål 63. Har du i løpet av de siste 10 årene mottatt støtte fra noen av de følgende tilskuddsordninger? (n=262)

	Prosent
BU-midler til tradisjonelt landbruk	29
BU-midler til tilleggsnæring landbruk	4
Regionale miljøprogram (RMP) eller miljøtiltak i landbruket	86
Nærings- og miljøtiltak i skogbruket	11
Kommunale næringsfond	18
Totalt	100

Spørsmål 64. Vi skal nå fortsette med noen påstander om landbrukspolitikken. Hvor enig eller uenig er du i hver av påstandene under?

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
På grunn av landbrukspolitikken som føres, vil mange kvie seg for å ta over gårdsbruk i årene fremover	395	2	4	17	32	45	100
Det er for mange offentlige reguleringer i landbruket	392	5	11	30	27	27	100
Alt i alt synes jeg at jeg får god hjelp fra landbruksforvaltningen	394	5	11	39	36	9	100
Odelsoven bør opprettholdes	395	7	7	15	19	51	100
Boplikten bør opprettholdes	396	6	5	14	20	54	100
Driveplikten bør opprettholdes	395	5	3	16	18	58	100
Det er for lite markedstilpasning i norsk landbruksproduksjon	389	14	21	44	19	3	100
Myndighetene bør oppfordre flere jenter til å ta over gårdsbruk	395	2	9	37	26	25	100
Slik som det er i dag, er det enklere for gutter enn jenter å ta over og drive et gårdsbruk	394	11	15	37	26	10	100
Graden av selvforsyning basert på norske ressurser bør økes	396	1	1	7	15	77	100
Det bør fortsatt være et krav om at avlinga brukes til matproduksjon for å få kulturlandskapstilskudd	393	3	6	13	22	56	100
Pelsdyroppdrett bør forbys i Norge	395	51	18	17	5	9	100
Offentlig prisregulering av landbrukseiendommer bør opprettholdes	394	9	8	25	20	39	100
Det bør være begrensninger i selskapers muligheter til å kjøpe landbrukseiendommer	393	5	4	15	13	64	100
Det bør være opp til den enkelte eier av landbrukseiendommer om eiendommen skal deles opp	395	19	18	25	19	19	100

Spørsmål 65. Vi ønsker at du tar stilling til følgende påstander:

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
Jeg vil trolig bruke arbeidsinnvandrere på gårdsbruket i årene som kommer	395	45	19	15	11	9	100
Det er akseptabelt at arbeidsinnvandrere har lavere lønn enn innleid norsk arbeidskraft i landbruket	394	34	20	25	12	8	100
Arbeidsinnvandrere er vanligvis fullgod arbeidskraft	393	3	6	32	28	30	100
Jeg er skeptisk til økt arbeidsinnvandring i landbruket	388	15	17	38	18	12	100
Jordbruksstøtten må i større grad frikoples fra produksjonen	387	27	24	30	13	6	100
Det er på tide å fjerne produksjonsbegrensninger i norsk landbruk	391	45	20	20	9	6	100
Økologisk drift er mer klimavennlig enn konvensjonell drift	394	29	21	25	14	10	100
Det er viktigere å få ned utslippene av klimagasser i andre sektorer enn i landbruket	394	3	9	26	24	37	100
Teknologisk utvikling vil gjøre landbruket i stand til å håndtere utfordringer knyttet til klimaendringer	393	3	11	41	32	12	100
Økt bruk av importert kraftfôr er nødvendig for å øke produksjonen i norsk landbruk.	392	28	29	26	11	6	100
Selvforsyningsgraden i landbruket må opprettholdes uten å øke bruken av importert kraftfôr.	390	3	4	16	28	49	100
Grunneiere bør ha full råderett over utmarksressursene	394	4	4	12	27	53	100
Landbrukets kulturlandskap nær tettbygde strøk er en egnet arena for friluftsliv	390	9	12	37	28	14	100
Det er et problem at jordbruksarealet som jeg driver er spredt (oppstykket) på for mange skifter og/eller eiendommer	390	21	14	20	23	23	100
Jeg ville være interessert i å delta hvis det ble satt i gang et lokalt prosjekt med sikte på å redusere omfanget av oppstykket driftsareal	389	15	12	32	22	19	100

Spørsmål 66. Vi har også noen påstander om økologisk landbruk:

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
Dyrene på økologiske gårder har det bedre enn dyr på konvensjonelle gårder	396	45	18	22	11	4	100
Mat som er produsert økologisk, er ikke i vesentlig grad bedre for helsa enn konvensjonelt produsert norsk mat	394	10	11	23	19	37	100
Å produsere maten økologisk er bedre for miljøet enn konvensjonelle produksjonsmetoder	396	23	14	28	25	10	100
Det konvensjonelle landbruket i Norge er økologisk nok	394	6	10	18	31	35	100

Spørsmål 67. Vi fortsetter nå med noen påstander om landbrukssamvirket:

	n	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	Totalt
Bøndene kan best fremme sine interesser ved å stå sammen i samvirkeorganisasjoner	396	2	4	14	28	53	100
Jeg er villig til å få en lavere produktpris hvis det bidrar til å opprettholde landbruksproduksjon i hele landet	394	19	15	25	25	15	100
Medlemsdemokratiet hindrer samvirkeorganisasjonene i å være effektive markedsaktører	392	20	19	43	15	3	100
Samvirkeprinsippene blir ikke ivaretatt dersom selskapene blir for store	390	8	11	29	34	17	100
Samvirket trenger konkurranse fra flere private aktører	392	12	18	36	24	10	100
Med dagens utvikling blir samvirkeorganisasjonene avleggs	391	37	21	26	12	5	100
Ledelsen i samvirkeorganisasjonene gjør en god jobb på vegne av medlemmene	391	6	7	35	36	17	100

Spørsmål 68. Mener du følgende faktorer vil ha en negativ eller positiv virkning for norsk landbruk?

	n	Svært negativ	Noe negativ	Ingen betydning	Noe positiv	Svært positiv	Vet ikke	Totalt
Bruk av genteknologi i norsk matproduksjon	389	53	25	3	11	2	6	100
Færre og større produksjonsenheter	387	46	35	6	9	1	2	100
Strengere krav til dyrevelferd	386	6	19	17	33	22	3	100
Strengere miljøkrav	389	8	25	17	33	12	4	100
Miljø- og matskandaler i andre land	387	6	9	13	42	24	5	100
Større omlegging til økologisk jordbruk	389	11	17	37	25	6	4	100
Mindre bruk av landbrukssubsidier	389	49	28	11	6	1	6	100
Mer nisjeproduksjon	385	4	8	26	39	19	4	100
Mer bruk av lokale merkeordninger	380	1	5	24	44	18	8	100
Mer bruk av importert kraftfôr	386	31	41	16	4	0	7	100

Spørsmål 69. Mener du at det norske landbruket bør prioritere følgende oppgaver svakere, som i dag eller sterkere?

	n	Prioritere betydelig svakere	Prioritere noe svakere	Prioritere som i dag	Prioritere noe sterkere	Prioritere betydelig sterkere	Totalt
Sikre økt verdiskapning	392	0	2	25	47	25	100
Sikre bærekraftig landbruk	390	0	1	16	41	42	100
Sikre matproduksjon over hele landet	391	0	1	14	31	54	100
Sikre en kostnadseffektiv matproduksjon	387	1	6	44	32	17	100
Sikre matvareberedskap	388	0	1	10	39	50	100
Sikre bosetting i distriktene	392	1	1	15	33	51	100
Forvalte kulturarv	390	0	8	43	26	23	100
Forvalte kulturlandskap/biologisk mangfold	392	1	5	41	29	25	100
Sikre forbrukerne trygge matvarer	390	0	0	29	36	35	100
Sikre forbrukerne norske matvarer	388	0	0	15	38	47	100
Sikre forbrukerne billige matvarer	388	14	32	41	7	6	100
Sikre bønders eiendomsrettigheter	391	1	1	33	32	34	100
Sikre bønders bruksrettigheter	389	0	1	30	35	35	100

Spørsmål 70. Hvordan tror du følgende faktorer vil påvirke ditt bruk de neste ti årene?

	n	Svært negativt	Noe negativt	Ingen betydning	Noe positivt	Svært positivt	Vet ikke	Totalt
Klimaendringer	388	2	37	38	11	0	12	100
Økte matvarepriser internasjonalt	389	1	7	24	50	9	9	100
Økt etterspørsel etter biodrivstoff	387	1	7	57	17	3	14	100
Dyre-/plantesykdommer	383	7	34	40	6	2	12	100
Rovdyr	387	19	26	46	1	0	8	100
Krav til reduserte CO2 utslipp	381	6	38	38	6	1	10	100
Økt energipris	388	14	55	21	4	1	5	100
Økt konkurranse om areal på innmark	389	14	35	39	6	1	6	100
Økt konkurranse om areal i utmark	387	8	26	53	5	2	6	100

Spørsmål 71. I hvilken grad tror du følgende forhold vil påvirke din produksjon de neste 5 årene?

	n	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke/ ingen mening	Totalt
Flomskade	392	1	16	40	38	5	100
Tørke eller vannmangel	390	1	9	45	41	5	100
Lengre vekstsesong	391	2	32	46	14	6	100
Erosjon eller utgravning	385	1	20	46	27	6	100
Kjøreskader grunnet for mye nedbør/våt åker eller eng	391	20	50	22	5	3	100
For mye nedbør på feil tid av året	388	22	59	13	3	3	100

Spørsmål 72. Hvor opptatt er du av klimadebatten? (n=392)

	Prosent
Svært opptatt	9
Ganske opptatt	41
Verken eller	28
Ganske lite opptatt	16
Svært lite opptatt	7
Totalt	100

Spørsmål 73. Dersom en ved hjelp av genteknologi kan få en mer miljøvennlig landbruksproduksjon, hvordan ville du forholdt deg til å ta denne teknologien i bruk? (n=391)

	Prosent
Svært positiv	4
Noe positiv	23
Noe negativ	23
Svært negativ	25
Vet ikke	25
Totalt	100

Spørsmål 74. Har du hatt sau på beite i løpet av 2015? (n=380)

	Prosent
Ja	37
Nei (Gå til spørsmål 77)	63
Totalt	100

Spørsmål 75. Hvor stor betydning har følgende problemer knytta til beitebruk for din produksjon?

	n	Svært stor betydning	Stor betydning	Noe betydning	Liten betydning	Ingen betydning	Totalt
Tap av husdyr pga rovdyr og/eller ørn	170	17	11	21	24	28	100
Tap av husdyr av andre grunner	166	8	9	33	30	21	100
Beitenekt fra Mattilsynet	165	16	5	6	8	65	100
Begrensa tilgang på innmarksareal/vinterfôr	167	11	14	10	21	44	100
Begrensa tilgang til utmarksbeite	167	13	10	11	18	49	100
Brukskonflikter knytta til hytter og turisme	166	5	5	15	23	52	100
Brukskonflikter knytta til reindrift	167	1	0	2	5	93	100
Konflikter med naboer/andre bønder	169	5	3	14	20	58	100
Dårlige/manglende gjerder	163	17	20	18	16	29	100
Andre problemer	139	2	5	18	17	58	100

Spørsmål 76. Hvordan ser du for deg at det vil drives beitebruk på ditt bruk om fem år? (n=167)

	Prosent
Vil ikke ha beitedyr om 5 år	8
Redusere omfanget	11
Omfang som i dag	44
Øke omfanget	23
Vet ikke	14
Totalt	100

Spørsmål 77. Driver du eller din ektefelle/samboer med annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser og når startet dere opp virksomheten?

	n	Nei	Ja, jeg	Ja, ektefelle /samboer	Ja, begge i fellesskap	Totalt	Årstall startet opp
Leiekjøring, slått, brøyting, strøing o.l.	365	73	25	2	1	100	2001,1
Vedproduksjon, biobrensel o.l.	363	76	20	1	4	100	1996,9
Gårdssag	350	93	7	0	0	100	1996,1
Utleie av lokaler, lagerhold o.l.	353	90	8	0	3	100	2006,6
Bygningsarbeid	353	92	8	0	1	100	2004,4
Husdyravløsning	349	95	4	1	0	100	1995,8
Fiskeri, havbruk og/eller oppdrett	351	97	2	1	0	100	1998,3
Gårdsmat (foredling/salg)	348	96	1	1	2	100	2006,0
Utleie av jakt og/eller fiskerettigheter	358	68	22	1	9	100	1995,1
Overnatting på eller ved gården	353	93	3	1	3	100	1999,1
Servering på eller ved gården	348	98	1	0	1	100	2004,3
Opplevelsestilbud, guiding o.l. (reiseliv)	348	97	2	0	1	100	2001,3
Organisert bygdeservice	345	97	3	0	0	100	2004,8
Helse og omsorg, avlastning	350	95	1	3	1	100	2002,3
Barnehage/skolerelaterte tjenester	351	96	2	1	1	100	1994,9
Rådgivning, regnskap, konsulenttjenester	345	96	3	0	0	100	1994,8
Kurs, seminar, konferanse	348	98	1	0	0	100	1994,7
Kunst og kultur	347	97	1	1	1	100	2009,8
Småkraftverk	353	94	3	0	3	100	2008,8
Salg av hytter eller tomter	354	92	4	0	4	100	2005,4
Drift av hyttefelt	346	97	2	0	1	100	2008,3
Annet	298	91	6	1	2	100	1998,7

Spørsmål 78. Hvor stor var netto næringsinntekt fra denne virksomheten i 2015? (n=258)

	Gjennomsnitt
Skriv inn netto næringsinntekt i 2015:	118 271,-

Spørsmål 79. Ble det drevet "Inn på tunet"-aktiviteter som næring på bruket? (n=395)

	Prosent
Ja, driver med "Inn på tunet"/grønn omsorg	3
Nei	94
Nei. Har drevet med "Inn på tunet" før, men sluttet	2
Nei, men planlegger å starte opp	1
Totalt	100

Spørsmål 80. Hvis du driver med annen næringsvirksomhet på bruket: Hvor stor betydning har følgende forhold for at du/dere valgte å starte med ny næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser?

	n	Svært stor betydning	Stor betydning	Noe betydning	Liten betydning	Ingen betydning	Totalt
Lokal kultur/lokale nettverk	200	4	6	23	12	56	100
Ønske om å skape/få til noe	197	16	21	16	9	39	100
Hadde tilgjengelige ressurser på gårdsbruket	206	20	28	19	6	27	100
Lå spesielt til rette i distriktet her	197	9	11	24	14	43	100
Ønske om å møte nye folk/jobbe med mennesker	199	5	11	21	16	48	100
Hadde behov for ekstra inntekter	206	15	18	21	13	33	100
Å skape en mulighet for å bli boende på bruket	201	13	14	14	20	38	100
Ønske om å skape en arbeidsplass for ektefelle/samboer	199	7	7	16	14	57	100

Spørsmål 81. Hvilken betydning har inntektene fra annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser? (n=349)

	Prosent
Driver ikke med annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser	48
Liten/ingen økonomisk betydning	16
Noe økonomisk betydning	21
Stor økonomisk betydning	8
Meget stor økonomisk betydning	6
Totalt	100

Spørsmål 82. I hvilket omfang vil du i fremtiden drive med annen næringsvirksomhet enn tradisjonelt jord- og skogbruk? (n=374)

	Prosent
Vil ikke drive med annen næring/slutte	31
Redusere omfanget	6
Omfang som i dag	30
Øke omfanget	10
Vet ikke	23
Totalt	100

3.5 Arbeidstidsbruk og areal

Spørsmål 83. Hvor mye arbeid la du selv, din eventuelle ektefelle/partner og andre ned i gårdsdriften i løpet av 2015? (40 timers arbeidsuke i 50 av årets uker gir 2000 arbeidstimer, ett årsverk innen industrien tilsvarende 1700 timer, et halvt årsverk er 850 timer)

	n	Deltar ikke i gårdsarbeid	1 – 199 timer	200-849 timer	850-1699 timer	1700-2549 timer	Mer enn 2550 timer	Totalt
Du selv	392	1	8	24	23	22	22	100
Ektefelle/samboer	309	13	43	23	14	5	2	100
Egne barn	283	28	53	16	2	1	1	100
Kårfolk	249	51	20	14	10	3	2	100
Avløsere	282	32	41	20	4	3	1	100
Annen leid hjelp	227	52	36	6	3	2	1	100

Spørsmål 84. Hvor mange timer lønnsarbeid utenom gårdsdriften hadde du og din eventuelle ektefelle/samboer i løpet av 2015? (40 timers arbeidsuke i 50 av årets uker gir 2000 arbeidstimer, ett årsverk innen industrien tilsvarende 1700 timer, et halvt årsverk er 850 timer)

	n	Har ikke jobb utenfor gårdsbruket	1 – 199 timer	200-849 timer	850-1699 timer	1700-2549 timer	Mer enn 2550 timer	Totalt
Du selv	390	33	8	10	16	31	3	100
Ektefelle/samboer	312	20	5	9	29	34	3	100

Spørsmål 85. Hadde du i løpet av 2015 arbeidshjelp av arbeidsinnvandrere på gårdsbruket? (n=402)

	Prosent
Nei (Gå til spørsmål 88)	87
Ja	13
Totalt	100

Spørsmål 86. Hvor mange arbeidsinnvandrere hadde du hjelp av i løpet av 2015?

	n	Gjennomsnitt
Skriv inn antall	82	14,5

Spørsmål 87. Hvor lenge oppholdt arbeidsinnvandrerne seg på gården – i gjennomsnitt?

	n	Gjennomsnitt
Skriv inn antall måneder:	69	3,0

Spørsmål 88. Hvor stort produktivt jordbruksareal eies av bruket? (n=402)

	Prosent
0 – 9 daa	2
10 – 19 daa	2
20 – 49 daa	17
50 – 99 daa	29
100 – 249 daa	39
250 – 499 daa	8
500 – 999 daa	2
Over 1000 daa	0
Totalt	100

Spørsmål 89. Hvor stort produktivt jordbruksareal drives av bruket? (n=400)

	Prosent
0 – 9 daa	1
10 – 19 daa	2
20 – 49 daa	10
50 – 99 daa	19
100 – 249 daa	39
250 – 500 daa	24
500 – 999 daa	6
Over 1000 daa	1
Totalt	100

Spørsmål 90. Hvor mange bruk leier du jordbruksareal fra? Skriv inn antall: (n=319)

	Gjennomsnitt
Skriv inn antall:	3,2

Spørsmål 91. Hvor lang kjørevei er det fra tunet på hovedbruket/driftssenteret til det jordstykket som ligger lengst unna? Vi vil at du skal oppgi avstand i kilometer både for eid og leid jordstykke. Vi tenker her kun på jord som er i drift (n=375 / n=325)

	Gjennomsnitt
Avstand i kilometer for eid jord:	1,7
Avstand i kilometer for leid jord:	4,9

Spørsmål 92. Hvor stort produktivt skogsareal eies av bruket? (n=384)

	Prosent
0 –99 daa	36
100 – 499 daa	35
500 – 999 daa	16
1000 – 4999 daa	12
5000 – 9999 daa	0
Over 10 000 daa	1
Totalt	100

Spørsmål 93. Hvis du har melkekvote for kumelk, hvor stor er denne? (n=229)

	Gjennomsnitt
Skriv inn antall liter	139 677

Spørsmål 94. Har du planer om å kjøpe eller selge melkekvote i løpet av de neste to årene? (n=300)

	Prosent
Planlegger å kjøpe ny melkekvote	22
Planlegger å selge melkekvote	4
Ingen planer om kjøp eller salg	73
Totalt	100

Spørsmål 95. Har du melkerobot? (n=304)

	Prosent
Ja	14
Nei, men vurderer å anskaffe meg	6
Nei	80
Totalt	100

Spørsmål 96. Dersom det var stortingsvalg i morgen, hvilket parti ville du stemme på? (n=399)

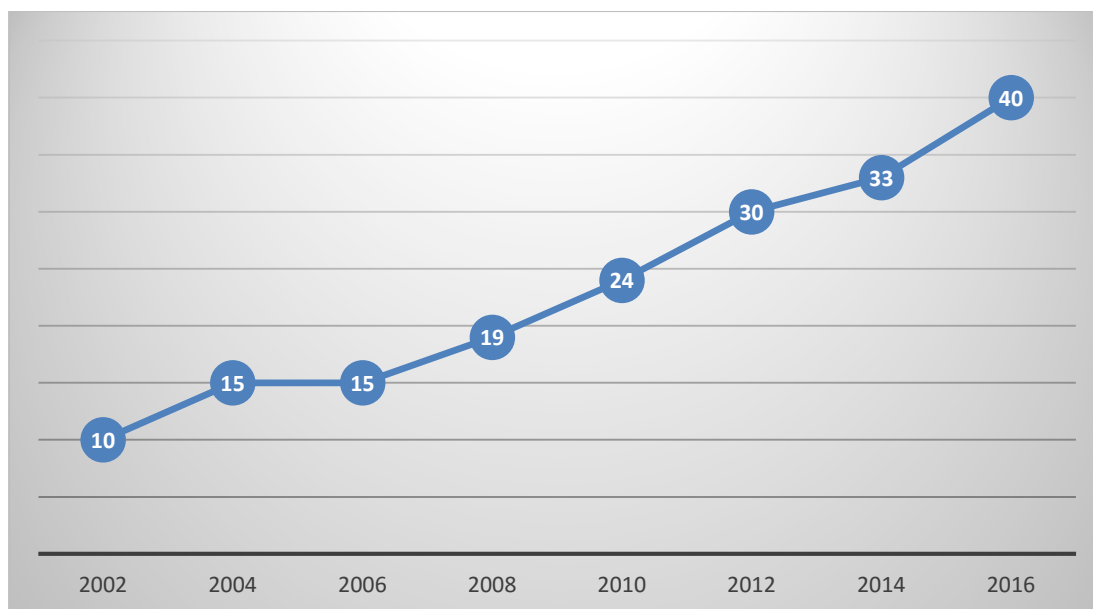
	Prosent
Arbeiderpartiet	6
Fremskrittspartiet	4
Høyre	4
Kristelig Folkeparti	5
Rødt	1
Senterpartiet	56
Sosialistisk Venstreparti	1
Venstre	2
Miljøpartiet de grønne	2
Annet parti	0
Vil ikke stemme	3
Har ikke stemmerett	1
Vet ikke	16
Totalt	100

Spørsmål 97. Er du for eller mot.....

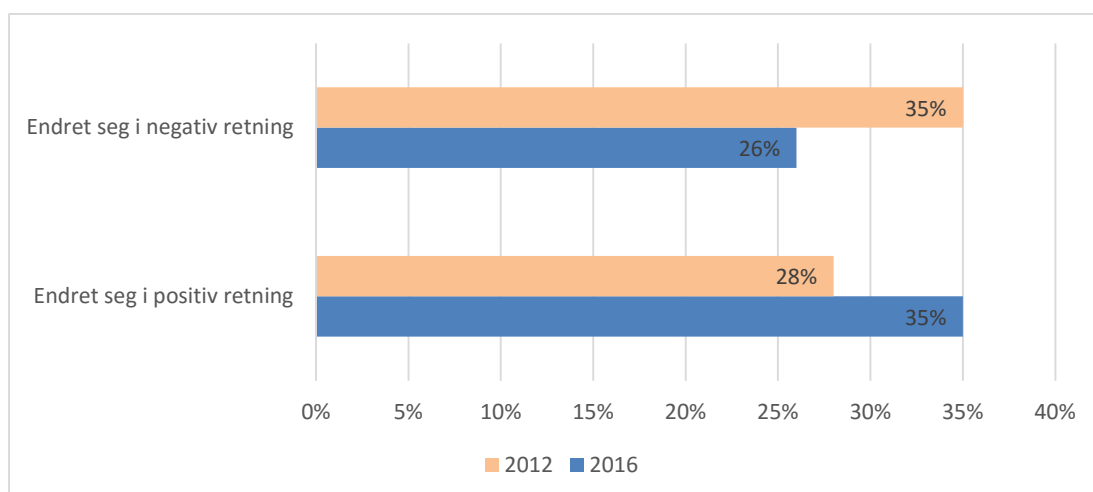
	n	For	Mot	Vet ikke	Totalt
Norsk medlemskap i EU?	401	2	95	4	100
Norsk deltakelse i EØS?	389	22	44	34	100

4. Utviklingstrekk 2002 – 2016. Nasjonale tall og tall fra Møre og Romsdal

4.1 Økonomiske resultat

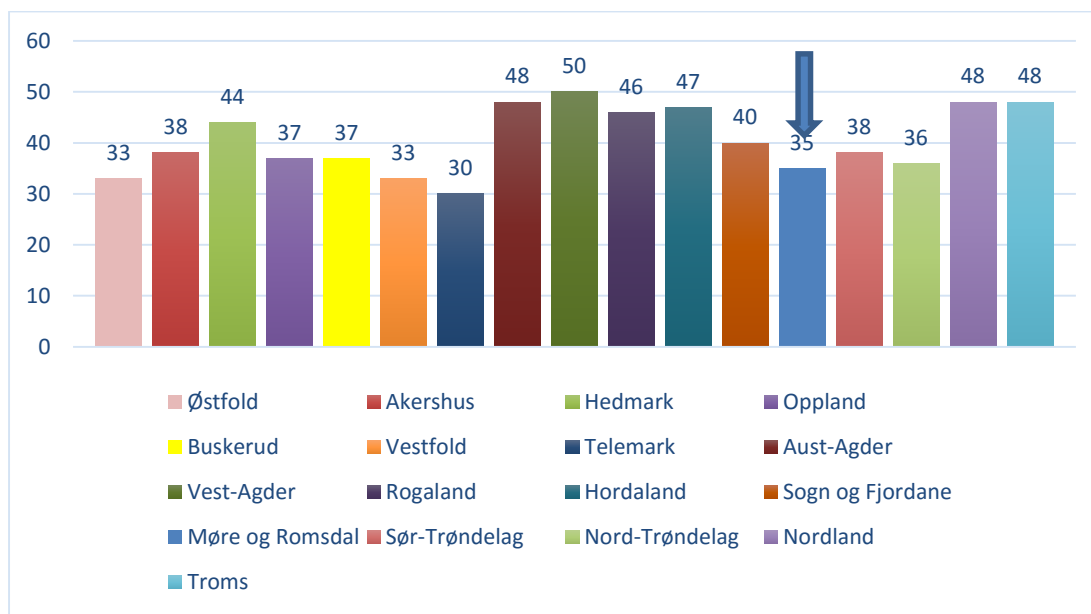

Figur 1: Andel bønder nasjonalt som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene. Utvikling fra 2002 til 2016. Prosent. Andelen bønder som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene har økt jevnt siden 2002 på nasjonalt nivå. I 2016 var denne andelen på 40 prosent, til sammenligning med 10 prosent i 2002.

Figur 2: Andel bønder fra Møre og Romsdal som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene. Tall fra 2012 og 2016. Prosent.

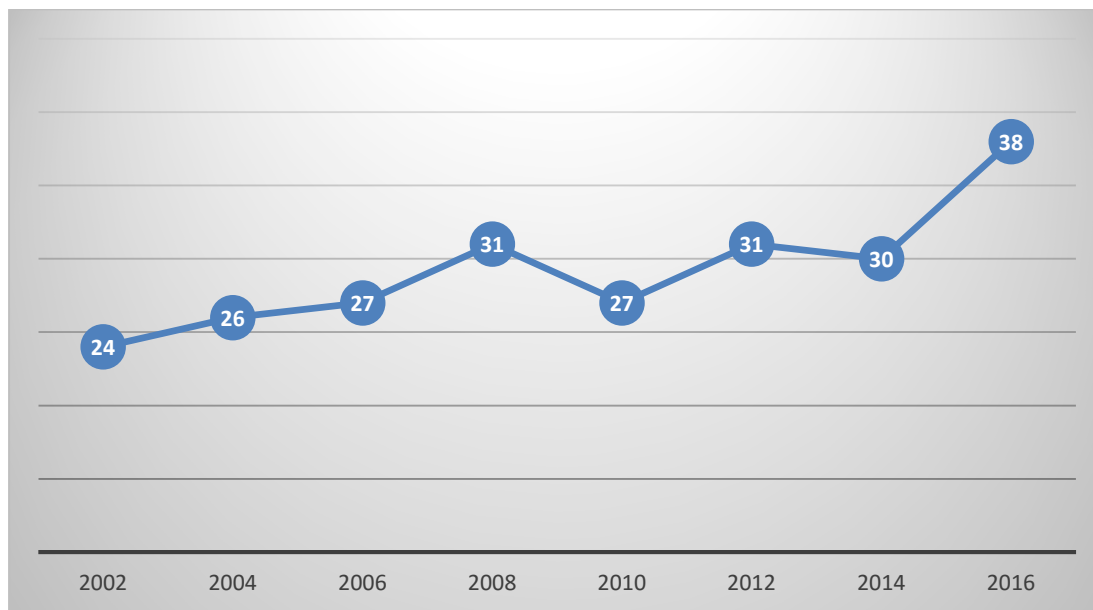
I Møre og Romsdal har det også vært en økning i andel bønder som mener det økonomiske resultatet har endret seg i positiv retning de siste fem årene. Dette ser vi ved å sammenligne tall fra 2012, da prosenten var 28, med tall fra 2016, da prosenten var 35. Samtidig er andelen bønder som mener at økonomien har endret seg i negativ retning, redusert fra 2012 til 2016.

Figur 3: Andel bønder fordelt på fylker som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.

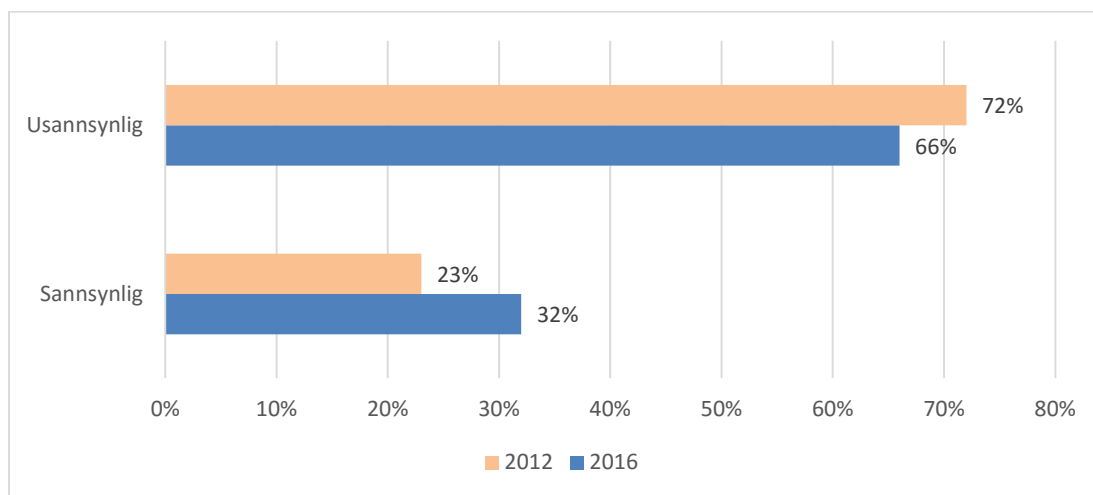
Sammenligner man andelen bønder fra Møre og Romsdal som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene med andre fylker, så ser vi at Møre og Romsdal plasserer seg i nedre del blant fylkene når det gjelder opplevd positiv utvikling de siste 5 årene.

4.2 Investeringer i driftsbygninger

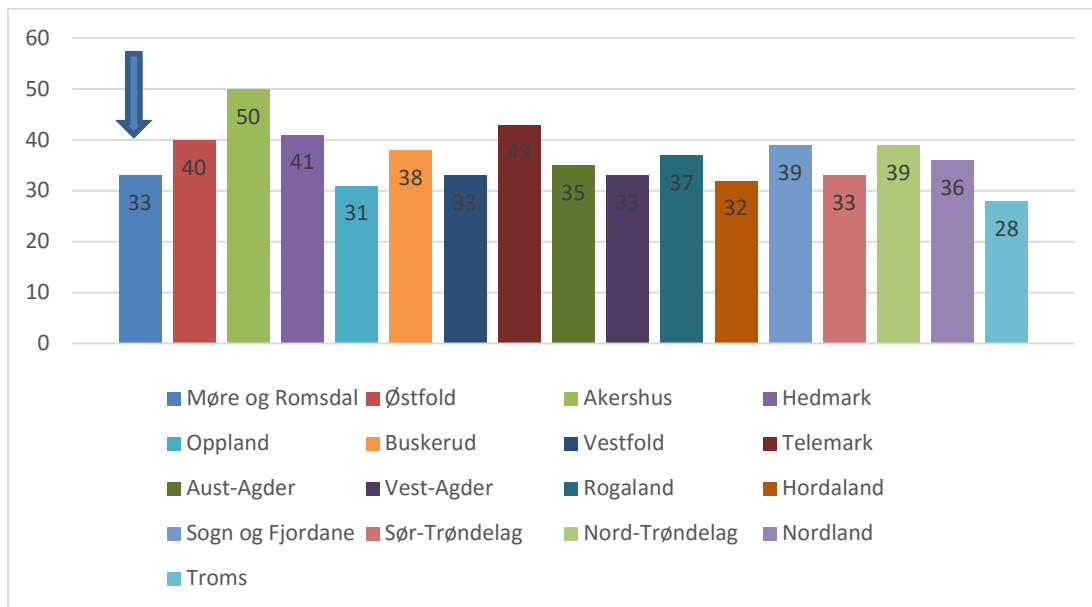
Figur 4: Andel bønder nasjonalt som ser det som ganske eller svært sannsynlig at de vil foreta større investeringer i driftsbygninger de neste fem årene. Utvikling fra 2002 til 2016. Prosent.

Nasjonalt har andelen bønder som anser det som sannsynlig at de vil foreta større investeringer i driftsbygninger økt siden 2002. Den største økningen har vært mellom 2014 og 2016, fra 30 til 38 prosent.

Figur 5: Andel bønder fra Møre og Romsdal som ser det som ganske/svært sannsynlig eller ganske/svært usannsynlig at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene. Tall fra 2012 og 2016. Prosent.

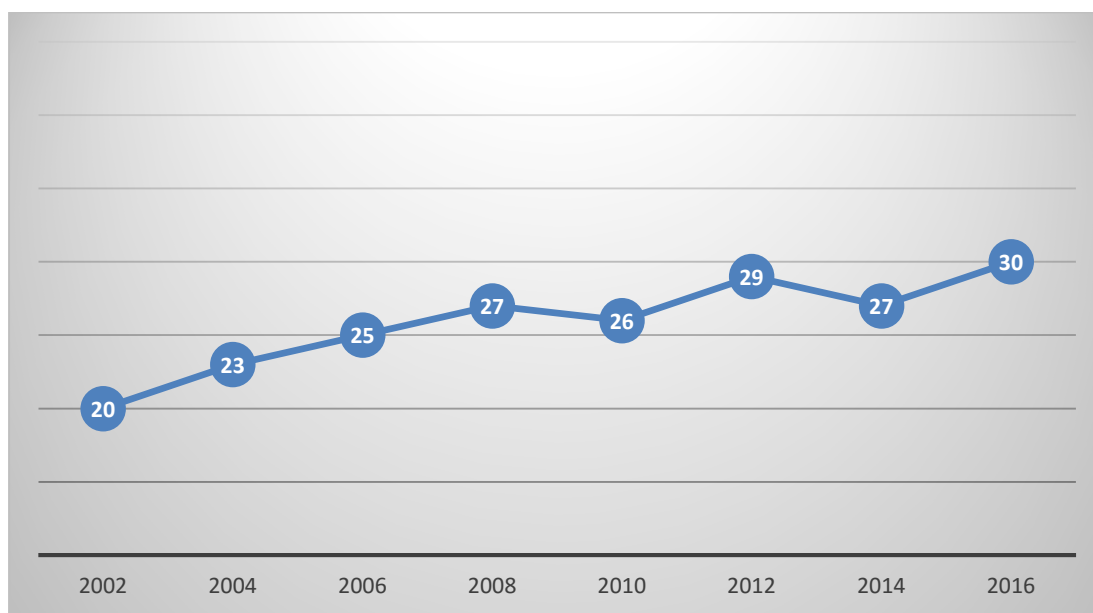
I Møre og Romsdal ser vi også samme tendens, hvor andelen som ser det som sannsynlig at de vil foreta større investeringer i driftsbygninger har økt fra 2012 til 2016, fra 23 til 32 prosent. Motsatt har andelen som ser det som usannsynlig at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene blitt redusert.

Figur 6: Andel bønder fordelt på fylker som ser det som sannsynlig at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.

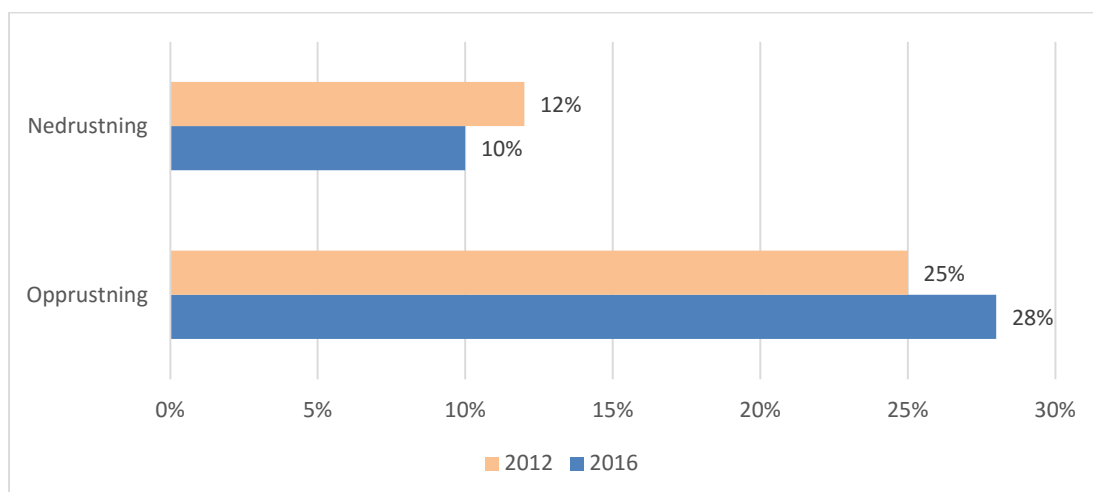
Andel bønder fra Møre og Romsdal som ser det som sannsynlig at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene ligger noe under gjennomsnittet for alle fylkene.

4.3 Opprustning i maskin- og redskapsparken

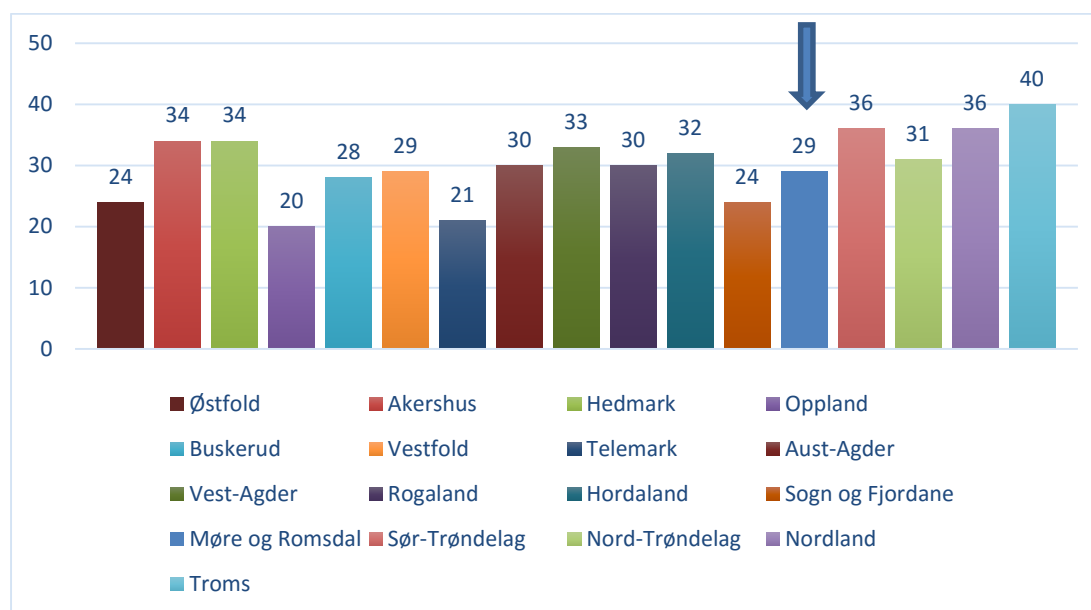
Figur 7: Andel bønder nasjonalt som regner med at det vil skje en viss eller betydelig opprustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene. Utvikling fra 2002 til 2016. Prosent.

Andel bønder som regner med at det vil skje en form for opprustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene har økt fra 2002 frem til i dag. I 2016 er denne andelen på 30 prosent.

Figur 8: Andel bønder i Møre og Romsdal som mener det vil skje en viss eller betydelig opp- eller nedrustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene. Tall fra 2012 og 2016. Prosent.

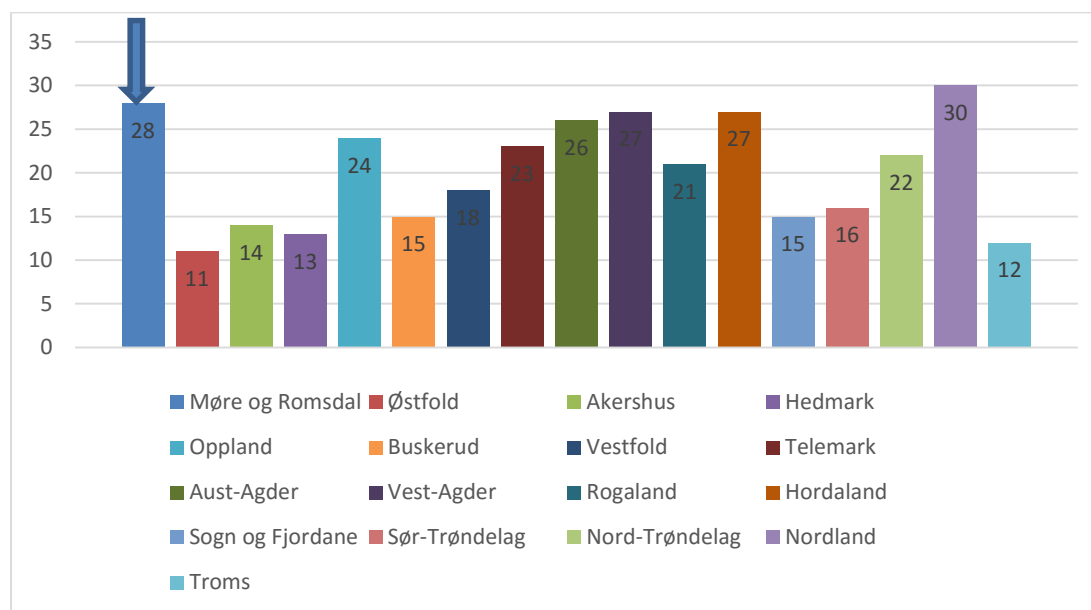
Figur 8 viser også en økning i investeringsviljen i maskin- og redskapsparken, fra 25 prosent i 2012 til 28 prosent i 2016.

Figur 9: Andel bønder fordelt på fylker som rapporterer at det vil skje en viss eller betydelig opprustning i maskinparken bruket disponerer i løpet av de neste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.

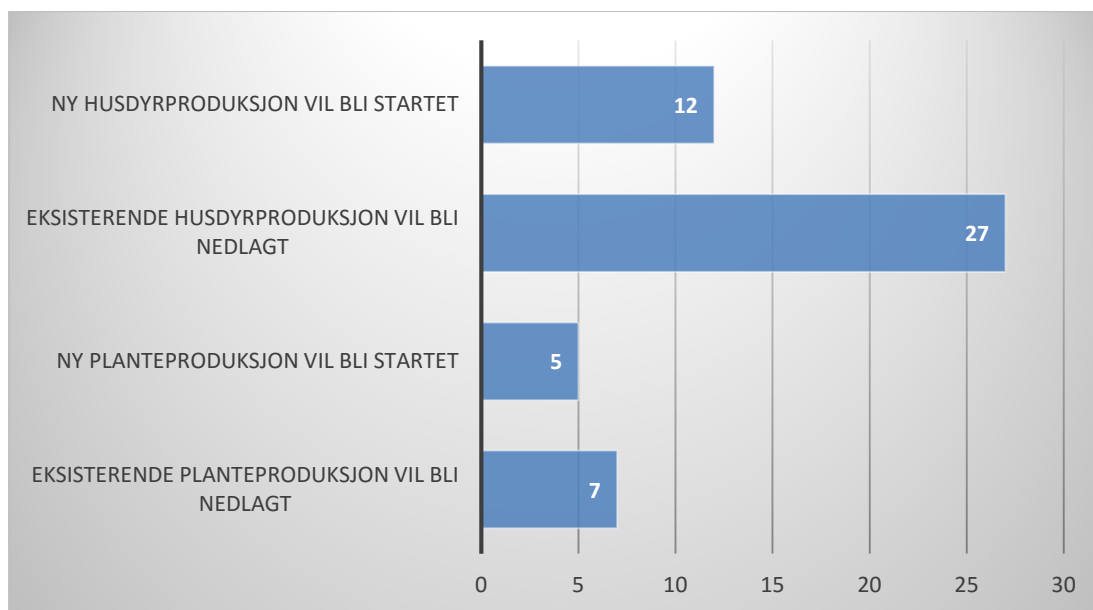
Andelen bønder fra Møre og Romsdal som rapporterer at det vil skje en opprustning i maskinparken i løpet av de neste fem årene ligger nært gjennomsnittet for hele landet.

4.4 Endringer i produksjonstype

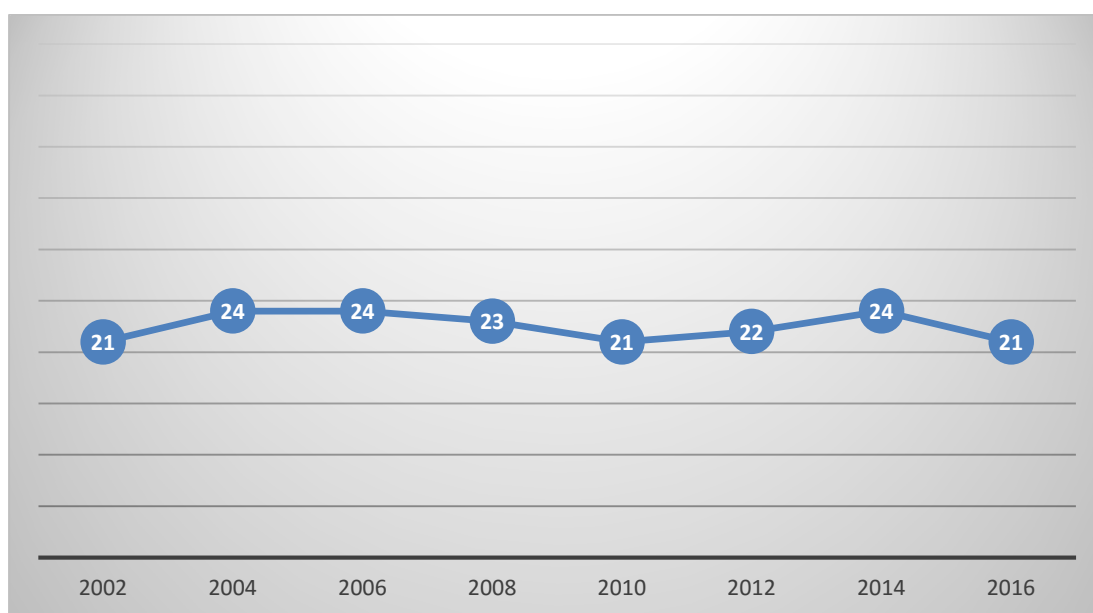
Figur 10: Andel bønder fordelt på fylker som rapporterer at det er ganske eller svært sannsynlig at det vil skje endringer i brukets produksjonstype (oppstart/nedlegging av husdyr-/planteproduksjon) de neste fem årene. Tall fra 2016. Prosent.

28 prosent av bøndene fra Møre og Romsdal rapporterer at det er ganske eller svært sannsynlig at det vil skje endringer i brukets produksjonstype de neste fem årene. Figur 10 viser at det er relativt store variasjoner mellom ulike fylker når det kommer til sannsynlig endringer. Møre og Romsdal er det fylket nest etter Hedmark som har flest bønder som rapporterer at det er ganske eller svært sannsynlig at det vil skje endringer i brukets produksjonstype.

Figur 11: Oppfølgingsspørsmål rundt hvilken sannsynlig endring dette vil være. Tall fra Møre og Romsdal 2016. Prosent.

Figur 11 viser hvilke endringer dette sannsynligvis vil være. Av bøndene i Møre og Romsdal som rapporterer at det vil skje endringer, vil 27 prosent legge ned eksisterende husdyrproduksjon mens 5 prosent vil starte ny planteproduksjon

Figur 12: Andel bønder nasjonalt som rapporterer at det er ganske eller svært sannsynlig at det vil skje endringer i brukets produksjonstype (oppstart/nedlegging av husdyr-/planteproduksjon) de neste fem årene. Utvikling fra 2002 - 2016. Prosent.

Nasjonalt har prosenten vært stabil rundt 21 – 24 prosent når det gjelder sannsynligheten for at det vil skje endringer i brukets produksjonstype.

Skjemanummer

Trender i norsk landbruk 2016

1 Kjønn

Mann 1
Kvinne 2

2 Hvilket år er du født?

Skriv inn årstall med fire siffer: 1

3 Hva er din nåværende sivilstand?

Gift 1
Samboende 2
Skilt/separert 3
Enke/enkemann 4
Enslig 5

4 Har du barn?

Nei 1,
Ja, med min nåværende partner 2,
Ja, fra tidligere forhold 3.

5 Vil du anbefale noen av barna å ta over bruket etter deg?

Ja 1
Nei 2
Vet ikke 3

6 Hvor mange barn bor i samme husstand som deg?

Antall under 18 år: 1

Antall over 18 år: 2

7 Hva er din og din eventuelle samboer/ektefelles høyeste fullførte utdanning?

	7.A Deg selv	7.B Din ektefelle/samboer (Besvares kun av de som har ektefelle/samboer)
Grunnskole eller tilsvarende	☐ 1	☐ 1
Videregående skole (yrkes-/landbruksfag)	☐ 2	☐ 2
Videregående skole (allmennfag/gymnas)	☐ 3	☐ 3
Universitet/høyskole inntil 4 år	☐ 4	☐ 4
Universitet/høyskole over 4 år	☐ 5	☐ 5

8 Har du fullført landbruksfaglig utdanning på videregående skole, høyskole, universitet eller tilsvarende nivå?

Nei 1
Ja, på videregående skole 2
Ja, på universitet/høyskole 3

9 Har du vokst opp på et gårdsbruk eller på bygda for øvrig?

Ja, jeg har vokst opp på dette gårdsbruket 1
Ja, jeg har vokst opp på et gårdsbruk 2
Ja, jeg har vokst opp på bygda, men ikke på et gårdsbruk 3
Nei, jeg har bodd på bygda bare i mindre deler av min oppvekst 4
Nei, jeg har ikke vokst opp på bygda 5

10 Kryss av for hver av organisasjonene du er medlem av:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag 01,
Norges Bondelag 02,
Norsk landbruksrådgivning 03,
Norsk landbruksrådgivning HMS 04,
Felleskjøpet 05,
Nortura 06,
Tine 07,
Gartnerhallen 08,
Norges Skogeierforbund 09,
Privat skogeierforbund 10,
Norsvin 11,
GENO 12,
Landkreditt 13,
Bondens marked 14,
TYR 15,
Norsk Sau og Geit 16.

NÅ KOMMER DET NOEN SPØRSMÅL SOM OMHANDLER DEG OG DITT GÅRDSBRUK

11 Hvor stor betydning har følgende forhold for at du er gårdbruker? (Sett ett kryss for hver linje)

	Stor betydning 1	Noe betydning 2	Liten betydning 3	Ingen betydning 4	
Landbruksinteresse	☐	☐	☐	☐	1
Ønske om å være selvstendig	☐	☐	☐	☐	2
Interesse for et liv på bygda	☐	☐	☐	☐	3
Føler det som en plikt å drive gården videre	☐	☐	☐	☐	4
Gårdsdriften gir gode inntektsmuligheter	☐	☐	☐	☐	5
Hadde ikke andre jobbmuligheter da jeg tok over gården	☐	☐	☐	☐	6
Har ikke andre jobbmuligheter i dag	☐	☐	☐	☐	7
Ektefelle/samboer har ønske om å drive gård	☐	☐	☐	☐	8
Bidra med noe positivt til samfunnet	☐	☐	☐	☐	9
Gårdsdriften gir en god ramme for egne barns oppvekstmiljø	☐	☐	☐	☐	10

12 Tenker du på deg selv først og fremst som gårdbruker, eller er din yrkesidentitet mest knyttet til et annet yrke?

Gårdbruker	☐ 1
Annet yrke	☐ 2
Vet ikke	☐ 3
Begge deler	☐ 4

13 Dersom du kunne velge fritt uten å ta økonomiske hensyn, hvilket av de følgende alternativene ville du foretrekke?

Gårdsdrift på heltid	☐ 1
Deltidsarbeid ved siden av gårdsdriften	☐ 2
Heltidsarbeid ved siden av gårdsdriften	☐ 3
Heltidsarbeid uten gårdsdrift	☐ 4
Vet ikke	☐ 5

14 Hvilket år overtok du hovedansvaret for driften av bruket?

Skriv inn årstall med fire siffer:

15 Hadde du eller din eventuelle ektefelle/samboer odelsrett til bruket?

Nei	☐ 1
Ja, jeg (var første odelsberettigede)	☐ 2
Ja, jeg (men var ikke første odelsberettigede)	☐ 3
Ja, min ektefelle/samboer (var første odelsberettigede)	☐ 4
Ja, min ektefelle/samboer (men var ikke første odelsberettigede)	☐ 5

16 Er det du, ektefelle/samboer eller begge som eier bruket, eller forpakter du/dere bruket?

Bruket eies av meg	☐ 1
Bruket eies av min ektefelle/samboer	☐ 2
Bruket eies av meg og min ektefelle/samboer i fellesskap	☐ 3
Jeg/vi forpakter/leier bruket	☐ 4
Jeg/vi driver bruket på vegne av eier i nærmeste familie	☐ 5
Annet	☐ 6

17 SKAL KUN BESVARES AV DE SOM HAR EKTEFELLE/SAMBOER: Hvor ofte deltar samboer/ektefelle i disse aktivitetene/ beslutningene?

	Aldri 1	Sjelden 2	Av og til 3	Ofte 4	Alltid 5	
Daglige beslutninger og ledelse av gårdsarbeidet	☐	☐	☐	☐	☐	1
Praktisk arbeid i gårdsdrifta	☐	☐	☐	☐	☐	2
Løpende produksjonsplanlegging og rapportering	☐	☐	☐	☐	☐	3
Kontakt med veiledningsapparatet (landbruksfaglig rådgivning)	☐	☐	☐	☐	☐	4
Kontakt med regnskapskontor	☐	☐	☐	☐	☐	5
Langsiktig planlegging og investeringsbeslutninger	☐	☐	☐	☐	☐	6
Føring av regnskap	☐	☐	☐	☐	☐	7

18	SKAL KUN BESVARES AV DE SOM HAR EKTEFELLE/SAMBOER: Ta stilling til følgende påstander når det gjelder ektefelles/samboers involvering i gårdsdrifta?	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	
		1	2	3	4	5	
		☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Den er viktig for min trivsel som bonde	☐	☐	☐	☐	☐	1
	Den er viktig for å ta gode beslutninger om gårdsdrifta	☐	☐	☐	☐	☐	2
	Den er avgjørende for at jeg er bonde i dag	☐	☐	☐	☐	☐	3
	Samboer/ektefelle er tilstrekkelig involvert	☐	☐	☐	☐	☐	4
	Jeg og ektefelle/samboer er likeverdige partnere i gårdsdrifta	☐	☐	☐	☐	☐	5
	Ektefelle/samboers lønnsinntekt er med og finansierer gårdsdrifta/investeringer på gården	☐	☐	☐	☐	☐	6

19 Er gården en del av en melkesamdrift?

Ja 1

Nei, men har konkrete planer om melkesamdrift .. 2

Nei 3

20 Hvis du ikke inngår som del av en melkesamdrift: Hvor ofte samarbeider du med andre gårdbrukere om arbeidsoppgaver i tilknytning til gårdsdriften?

Ofte 1

Av og til 2

Aldri/så og si aldri 3

21 Hvordan vil du beskrive standarden på brukets driftsbygninger?

Meget god 1

God 2

Middels 3

Dårlig 4

Meget dårlig 5

22 Hvordan vil du beskrive standarden på brukets maskinpark?

Meget god 1

God 2

Middels 3

Dårlig 4

Meget dårlig 5

23 Driver du konvensjonell eller økologisk produksjon?

Konvensjonell 1

Økologisk (inkludert i Debio-ordningen) 2

Begge deler/under omlegging 3

24 Hvis du ikke driver økologisk i dag: Har du planer om å legge om driften helt eller delvis til økologisk produksjon i løpet av de neste fem årene?

Ja 1

Nei 2

Vet ikke 3

25	Hvordan vurderer du kompetansen du/dere har på gårdsbruket innenfor følgende områder?	Ikke relevant	Svært god	God	Tilstrekkelig	Dårlig	Svært dårlig	
		1	2	3	4	5	6	
		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Planteproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
	Husdyrhold	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
	Driftstekniske fag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
	Økonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
	Administrasjon og ledelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
	Markedsforståelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
	Data og IKT	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
	Skogsdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8

26 I hvilken grad mener du at du som næringsutøver får dekket dine behov for faglig oppdatering?

I stor grad 1

I noen grad 2

I liten grad 3

Ikke i det hele tatt 4

27 Har du betalt for rådgivning til gårdsdrifta i 2015? Her menes rådgivning utover det som er inkludert i eventuell medlemskontigent.

Nei (Gå til spørsmål 29) 1

1 - 4 999 kr 2

5 000 - 14 999 kr 3

15 000 kr eller mer 4

28 Hvordan vurderer du rådgivningen du har betalt for innenfor følgende områder?

	Ikke relevant	Svært god	God	Tilstrekkelig	Dårlig	Svært dårlig	
	1	2	3	4	5	6	
Planteproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Husdyrhold	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Driftstekniske fag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Økonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Administrasjon og ledelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Markedsforståelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Data og IKT	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Skogsdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8

29 Hvor viktig er hver av de kildene som er nevnt nedenfor for deg når det gjelder å få ny kunnskap i gårdsdrifta?

	Svært viktig	Ganske viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Bruker ikke denne kilden	
	1	2	3	4	5	
Andre bønder i nærheten av der du bor	☐	☐	☐	☐	☐	1
Andre bønder i andre deler av landet	☐	☐	☐	☐	☐	2
Fagtidsskrifter/-aviser	☐	☐	☐	☐	☐	3
Internett	☐	☐	☐	☐	☐	4
Rådgivere knyttet til landbruks-samvirke	☐	☐	☐	☐	☐	5
Rådgivere i Norsk Landbruksrådgivning	☐	☐	☐	☐	☐	6
Leverandører av teknisk utstyr/maskiner	☐	☐	☐	☐	☐	7
Andre kilder	☐	☐	☐	☐	☐	8

DE NESTE SPØRSMÅLENE OMHANDLER ØKONOMI OG INVESTERINGER.

30 Har det økonomiske resultatet fra gårdsdriften endret seg i positiv eller negativ retning de siste fem årene?

Endret seg i positiv retning 1

Ingen endring 2

Endret seg i negativ retning 3

Vet ikke 4

Bruket har vært i drift i mindre enn fem år 5

31 Tror du at det økonomiske resultatet fra gårdsdriften vil endre seg i positiv eller negativ retning de neste fem årene?

Endre seg i positiv retning 1

Ingen endring 2

Endre seg i negativ retning 3

Vet ikke 4

32 Har husstandens totale økonomiske situasjon endret seg i positiv eller negativ retning de siste fem årene?

Endret seg i positiv retning 1

Ingen endring 2

Endret seg i negativ retning 3

Vet ikke 4

33 Tror du at husstandens totale økonomiske situasjon vil endre seg i positiv eller negativ retning i løpet av de neste fem årene?

Endre seg i positiv retning 1

Ingen endring 2

Endre seg i negativ retning 3

Vet ikke 4

34 Har det i løpet av det siste året hendt at husstanden har hatt vansker med å klare de løpende utgifter til mat, transport, bolig og lignende?

Ja, ofte 1
 Ja, av og til 2
 Ja, en sjelden gang 3
 Nei, aldri 4

35 Hvor stor var husstandens samlede netto næringsinntekt fra jord- og skogbruket i 2015?

Ingen inntekt / negativ inntekt 1
 1-49 999 kroner 2
 50 000-99 999 kroner 3
 100 000-149 999 kroner 4
 150 000-199 999 kroner 5
 200 000-299 999 kroner 6
 300 000-399 999 kroner 7
 400 000-499 999 kroner 8
 Over 500 000 kroner 9

36 Hvor stor var husstandens samlede nettoinntekt i 2015? (Ta med alle inntekter fra arbeid på og utenfor gårdsbruket, også eventuelle trygde- og pensjonsinntekter)

Under 99 999 kroner 01
 100 000-199 999 kroner 02
 200 000-299 999 kroner 03
 300 000-399 999 kroner 04
 400 000-499 999 kroner 05
 500 000-599 999 kroner 06
 600 000-699 999 kroner 07
 700 000-799 999 kroner 08
 800 000-899 999 kroner 09
 900 000-999 999 kroner 10
 Over 1 000 000 kroner 11

37 Hvor stor andel av husstandens samlede nettoinntekt kom fra gårdsdriften i 2015?

0 prosent 1
 1 til 24 prosent 2
 25 til 49 prosent 3
 50 til 74 prosent 4
 75 til 99 prosent 5
 100 prosent 6

38 Hvordan vurderer du den samlede gjelden på gårdsbruket sett i forhold til omfanget av drifta på bruket i dag?

Alt for stor 1
 Stor 2
 Middels 3
 Liten 4
 Har ikke gjeld 5

39 Hvor mye er det investert i bygninger, maskiner og annet (f.eks. besetning, veier, hestebane) i løpet av de siste 5 årene?

	39.A Bygninger	39.B Maskiner	39.C Annet
Under 100 000 kr	☐ 1	☐ 1	☐ 1
100 000 - 249 999 kr	☐ 2	☐ 2	☐ 2
250 000 - 749 999 kr	☐ 3	☐ 3	☐ 3
750 000 - 999 999 kr	☐ 4	☐ 4	☐ 4
1 000 000 - 2 999 999 kr	☐ 5	☐ 5	☐ 5
3 000 000 - 4 999 999 kr	☐ 6	☐ 6	☐ 6
5 000 000 eller mer	☐ 7	☐ 7	☐ 7

40 Hvor sannsynlig er det at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene?

Svært sannsynlig 1
 Ganske sannsynlig 2
 Lite sannsynlig 3
 Usannsynlig 4

41 Hvilket år ble driftsbygningen som er mest sentral i produksjonen på bruket bygget og når ble det eventuelt sist vesentlig ombygget/rehabiliteret?

Bygningsår på driftsbygning (skriv inn årstall med fire siffer):

Årstall eventuelt vesentlig ombygget/rehabiliteret (skriv inn årstall med fire siffer):

PÅ DE NESTE SIDENE VIL DU BLANT ANNET FÅ NOEN SPØRSMÅL DER VI ER INTERESSERT I UTSIKTENE OG PLANENE FOR GÅRDSBRUKET DE NESTE ÅRENE.

42 Regner du med at det vil skje opp- eller nedrustning i maskin- og redskapsparken som bruket disponerer i løpet av de neste fem årene?

- Det vil skje en betydelig opprustning 1
 Det vil skje en viss opprustning 2
 Maskin-/redskapsparken vil bli holdt omtrent på dagens nivå 3
 Det vil skje salg, utrangering eller nedsliting i et visst omfang 4
 Det vil skje salg, utrangering eller nedsliting i et betydelig omfang 5
 Vet ikke 6

43 Regner du med at det i løpet av de neste fem årene vil skje endringer i arealet dyrka mark som bruket disponerer? Ta også med leid jord, tilleggsjord og eventuelt kjøp av jord.

- Nei 1
 Usikkert, vanskelig å si 2
 Tar sikte på å redusere arealet dyrka mark 3
 Tar sikte på å øke arealet dyrka mark 4
 Annet 5

44 Planlegger du investeringer i grøftesystem/drenering i løpet av de neste fem årene?

- Ja, på eget areal 1
 Ja, på leid areal 2
 Nei 3

45 Hvor sannsynlig er det at det skjer endringer i brukets produksjonstype (oppstart/nedlegging av husdyr-/planteproduksjon) de neste fem årene?

- Svært sannsynlig 1
 Ganske sannsynlig 2
 Lite sannsynlig 3
 Usannsynlig 4

46 Hvilke endringer i valg av produksjoner på bruket vil mest sannsynlig skje? (Sett flere eller ingen kryss)

- Ny husdyrproduksjon vil bli startet 1,
 Eksisterende husdyrproduksjon vil bli nedlagt 2,
 Ny planteproduksjon vil bli startet 3,
 Eksisterende planteproduksjon vil bli nedlagt 4.

47 Hva er den viktigste produksjonen på gårdsbruket? (Sett bare ett kryss)

- Melkeproduksjon 1
 Husdyrhold 2
 Kornproduksjon 3
 Annen planteproduksjon, inklusive frukt og grønnsaker 4
 Skog 5
 Annen produksjon 6

48 Her vil vi at du skal krysse av for om du driver eller ikke driver med hver av de produksjonene som er nevnt nedenfor. For de produksjoner som du driver med vil vi at du skal oppgi hvordan du ser for deg utviklingen i produksjonen framover.

48.A

Driver du med produksjonen?

48.B

Produksjonsutvikling framover

	48.A		48.B				
	Ja	Nei	Øke produksjonen	Fortsetter som før	Nedgang i produksjonen	Legger ned produksjonen	
	1	2	1	2	3	4	
Melk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Storfekjøtt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Sau	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Svin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Fjørfe	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Pels	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Annen husdyrproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Korn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8
Grovfôr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	9
Annen planteproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	10
Skog	☐	☐	☐	☐	☐	☐	11
Annet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	12

49	Hvor sannsynlig er det at det vil skje en produksjonsøkning i planteproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følger av.....				
		Svært sannsynlig	Ganske sannsynlig	Lite sannsynlig	Usannsynlig
		1	2	3	4
	...nydyrkning?	☐	☐	☐	☐
	...kjøp av dyrkajord?	☐	☐	☐	☐
	...økt leie av dyrkajord?	☐	☐	☐	☐
	...økte avlinger per dekar?	☐	☐	☐	☐

50	Hvor sannsynlig er det at det vil skje en produksjonsøkning i husdyrproduksjonen i løpet av de neste fem årene som følger av.....				
		Svært sannsynlig	Ganske sannsynlig	Lite sannsynlig	Usannsynlig
		1	2	3	4
	...økt antall dyr?	☐	☐	☐	☐
	...økt produksjon per dyr?	☐	☐	☐	☐
	...økt bruk av grovfôr?	☐	☐	☐	☐
	...økt bruk av kraftfôr?	☐	☐	☐	☐

51	Hvor enig eller uenig er du i hver av påstandene som er nevnt nedfor?							
		Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig		
		1	2	3	4	5		
	Økt produksjon er ikke aktuelt fordi det er usikkert om noen vil ta over bruket ...	☐	☐	☐	☐	☐		1
	Jeg vil ikke øke produksjonen fordi jeg ikke kan jobbe mer enn jeg gjør	☐	☐	☐	☐	☐		2
	Jeg vil ikke øke produksjonen fordi jeg mangler tilgang til finansiering/lån	☐	☐	☐	☐	☐		3
	Økt produksjon vil ikke være lønnsomt for mitt bruk	☐	☐	☐	☐	☐		4
	Jeg frykter reduksjon i tilskuddene hvis jeg øker produksjonen	☐	☐	☐	☐	☐		5
	Den innretningen som per i dag er på tilskuddene gjør at økt produksjon ikke er aktuelt for meg	☐	☐	☐	☐	☐		6
	Jeg mangler tilgang på areal for å kunne øke produksjonen	☐	☐	☐	☐	☐		7
	Jorda mi tåler ikke økte avlinger	☐	☐	☐	☐	☐		8
	Klimaet her tillater ikke økt produksjon	☐	☐	☐	☐	☐		9
	Jeg mangler de nødvendige maskiner og redskaper for å øke produksjonen	☐	☐	☐	☐	☐		10
	Jeg mangler den nødvendige kunnskapen for å øke produksjonen	☐	☐	☐	☐	☐		11

52	Hvilke av de følgende mulige utviklingstrekk vil være sannsynlige for deg/ditt gårdsbruk de neste fem årene? (Sett flere eller ingen kryss)
Produksjonsøkning	☐ 01,
Produksjonsnedgang	☐ 02,
Kostnadsreduksjoner	☐ 03,
Økt arbeidsinnsats på bruket	☐ 04,
Kulturlandskapstiltak	☐ 05,
(Videre-)utvikling av tilleggsnæring med utgangspunkt i gårdens ressurser	☐ 06,
Videreforedling og/eller salg av gårdsprodukter ...	☐ 07,
Jeg arbeider (mer) utenfor gården	☐ 08,
Ektefelle/samboer arbeider (mer) utenfor gården .	☐ 09,
Jeg blir pensjonist	☐ 10,
Legger ned gårdsdrifta, fortsatt bosatt på gården .	☐ 11,
Legger ned gårdsdrifta, flytter	☐ 12,
Gårdsbruket blir fritidseiendom	☐ 13.

53	Hvilket av følgende alternativer regner du med er mest sannsynlig for ditt gårdsbruk om tyve år?
Gårdsbruket vil være drevet av dagens brukere ..	☐ 1
Gårdsbruket vil være drevet av barn eller slekt av dagens brukere	☐ 2
Gårdsbruket vil være forpaktet bort til andre	☐ 3
Gårdsbruket vil være nedlagt som selvstendig enhet	☐ 4
Gårdsbruket vil være solgt utenfor familien, men drevet som selvstendig enhet	☐ 5
Gårdsbruket vil være fritidseiendom	☐ 6
Annet	☐ 7
Vet ikke	☐ 8

54 Tror du at noen i familien (slekta) kommer til å ta over gården etter deg?

- Ja, eldste sønn 1
 Ja, eldste datter 2
 Ja, yngre sønn 3
 Ja, yngre datter 4
 Ja, noen av barna, men vet ikke hvem 5
 Ja, noen andre i slekta 6
 Nei, tror det er ingen i slekta som vil overta 7
 Vet ikke 8

55 SKAL BARE BESVARES AV DE SOM IKKE TROR NOEN I FAMILIEN (SLEKTA) KOMMER TIL Å TA OVER GÅRDEN: Hva er den mest avgjørende faktoren for at ingen vil ta over? Ta utgangspunkt i den personen som har første odel til bruket. (Sett bare ett kryss)

- Vil ha bedre betalt arbeid 1
 Vil ha mer interessant arbeid 2
 Dårlig lønnsomhet i gårdsdriften 3
 Lite fritid 4
 Ubekvem arbeidstid 5
 Bor/ønsker å bo et annet sted 6
 Mangler interesse for landbruksarbeid 7
 Annet 8

NÅ FØLGER NOEN SPØRSMÅL OM DIN HVERDAG OG VIDERE ER VI INTERESSERT I DIN MENING OM ULIKE FORHOLD KNYTTET TIL DIN JOBB SOM BONDE.

56 Nedenfor følger noen påstander om ferie, fritid og sosial kontakt. Vi vil at du for hver av påstandene krysser av for om du er helt uenig, delvis uenig, både- og, delvis enig eller helt enig.

	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	
	1	2	3	4	5	
Jeg opplever at jeg har nok ferie- og fridager	☐	☐	☐	☐	☐	1
Mer fritid er viktigere enn økte inntekter	☐	☐	☐	☐	☐	2
Det er vanskelig å skaffe avløser når jeg skal ha fri	☐	☐	☐	☐	☐	3
Jeg skulle gjerne holdt bedre kontakt med familie og venner .	☐	☐	☐	☐	☐	4
Jeg skulle gjerne hatt flere fortrolige venner	☐	☐	☐	☐	☐	5
Jeg føler meg ofte ensom som gårdbruker	☐	☐	☐	☐	☐	6

57 Hvor tilfreds er du med følgende forhold? Merk av på skalaen fra 1 (svært utilfreds) til 10 (svært tilfreds)

	1: Svært utilfreds	2	3	4	5	6	7	8	9	10: Svært tilfreds	
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	
Inntekt fra gårdsdrifta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Arbeidsforhold, arbeidsmiljø	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Økonomien i din husholdning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Det landbruksfaglige miljøet der du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Din egen helse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Ditt sosiale nettverk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Ferie og fritid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Tjeneste-/servicetilbud i lokalsamfunnet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8
Boforholdene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	9
Dyreholdet (for de med husdyr)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	10
Arbeidssikkerheten på gården	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	11

58		Har du i løpet av de siste 6 månedene				
		Veldig ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
		1	2	3	4	5
1	...vært bekymret for økonomien på bruket?	☐	☐	☐	☐	☐
2	...vært bekymret for norsk landbruks framtid?	☐	☐	☐	☐	☐
3	...vært bekymret for at gårdbrukere i nærmiljøet legger ned driften?	☐	☐	☐	☐	☐
4	...vært bekymret for at du ikke får gjort alt som bør gjøres på gården?	☐	☐	☐	☐	☐
5	...vært bekymret for at du ikke klarer å balansere godt nok mellom familieliv og pliktene på gården?	☐	☐	☐	☐	☐
6	...hatt lyst til å slutte som bonde?	☐	☐	☐	☐	☐
59		Hvordan er helsa di nå?				
		Dårlig				☐ 1
		Ikke helt god				☐ 2
		God				☐ 3
		Svært god				☐ 4
60		I hvor stor grad har du vært plaget med noe av det som er nevnt nedenfor i løpet av de siste 14 dagene?				
		Ikke plaget	Litt plaget	Ganske plaget	Veldig plaget	
		1	2	3	4	
1	Vært stadig redd og engstelig	☐	☐	☐	☐	
2	Følt deg anspent og urolig	☐	☐	☐	☐	
3	Følt håpløshet når du tenker på framtiden	☐	☐	☐	☐	
4	Følt deg nedfor og trist	☐	☐	☐	☐	
5	Bekymret deg mye om forskjellige ting	☐	☐	☐	☐	
61		Hvordan føler du at gårdbrukeryrket jevnt over blir verdsatt av ulike grupper? Merk av på skalaen fra 1 (svært lavt verdsatt) til 5 (svært høyt verdsatt). (Sett ett kryss for hver linje)				
		1: Svært lavt verdsatt	2	3	4	5: Svært høyt verdsatt
		1	2	3	4	5
1	I lokalsamfunnet	☐	☐	☐	☐	☐
2	I storsamfunnet	☐	☐	☐	☐	☐
3	Av media	☐	☐	☐	☐	☐
4	Av rikspolitikere	☐	☐	☐	☐	☐
5	Av forbrukerne	☐	☐	☐	☐	☐
6	Av landbruksforvaltningen	☐	☐	☐	☐	☐
62		Vi har også noen generelle utsagn om livet i bygd og by som vi vil at du skal angi i hvilken grad du er enig eller uenig i.				
		Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig
		1	2	3	4	5
1	Det er trygt og godt å bo på bygda	☐	☐	☐	☐	☐
2	Det er for mye støy og uro i byene	☐	☐	☐	☐	☐
3	Jeg bruker ofte kulturtilbudene som finnes i byene	☐	☐	☐	☐	☐
4	Jeg foretrekker å feriere ute i naturen fremfor byferier	☐	☐	☐	☐	☐
5	Folk som bor på bygda har et bedre liv enn de som bor i byene	☐	☐	☐	☐	☐
6	Byfolk er mer tolerante enn bygdefolk	☐	☐	☐	☐	☐
7	Det er enklere å skape sitt eget liv i byen	☐	☐	☐	☐	☐
8	Byfolk har et fremmed forhold til naturen	☐	☐	☐	☐	☐

63 Har du i løpet av de siste 10 år mottatt støtte fra noen av de følgende tilskuddsordninger?

- BU-midler til tradisjonelt landbruk 1,
BU-midler til tilleggsnæring landbruk 2,
Regionale miljøprogram (RMP) eller miljøtiltak i landbruket (SMIL) 3,
Nærings- og miljøtiltak i skogbruket 4,
Kommunale næringsfond 5.

64 Vi skal nå fortsette med noen påstander om landbrukspolitikken. Hvor enig eller uenig er du i hver av påstandene under?

	Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	
	1	2	3	4	5	
På grunn av landbrukspolitikken som føres, vil mange kvie seg for å ta over gårdsbruk i årene fremover	☐	☐	☐	☐	☐	1
Det er for mange offentlige reguleringer i landbruket	☐	☐	☐	☐	☐	2
Alt i alt synes jeg at jeg får god hjelp fra landbruksforvaltningen	☐	☐	☐	☐	☐	3
Odelsloven bør opprettholdes	☐	☐	☐	☐	☐	4
Boplikten bør opprettholdes	☐	☐	☐	☐	☐	5
Driveplikten bør opprettholdes	☐	☐	☐	☐	☐	6
Det er for lite markedstilpasning i norsk landbruksproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	7
Myndighetene bør oppfordre flere jenter til å ta over gårdsbruk	☐	☐	☐	☐	☐	8
Slik som det er i dag, er det enklere for gutter enn jenter å ta over og drive et gårdsbruk	☐	☐	☐	☐	☐	9
Graden av selvforsyning basert på norske ressurser bør økes	☐	☐	☐	☐	☐	10
Det bør fortsatt være et krav om at avlinga brukes til matproduksjon for å få kulturlandskapstilskudd	☐	☐	☐	☐	☐	11
Pelsdyroppdrett bør forbys i Norge	☐	☐	☐	☐	☐	12
Offentlig prisregulering av landbrukseiendommer bør opprettholdes	☐	☐	☐	☐	☐	13
Det bør være begrensninger i selskapers muligheter til å kjøpe landbrukseiendommer	☐	☐	☐	☐	☐	14
Det bør være opp til den enkelte eier av landbrukseiendommer om eiendommen skal deles opp	☐	☐	☐	☐	☐	15

65 Vi ønsker at du tar stilling til følgende påstander:		Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	
		1	2	3	4	5	
Jeg vil trolig bruke arbeidsinnvandrere på gårdsbruket i årene som kommer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Det er akseptabelt at arbeidsinnvandrere har lavere lønn enn innleid norsk arbeidskraft i landbruket	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Arbeidsinnvandrere er vanligvis fullgod arbeidskraft	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Jeg er skeptisk til økt arbeidsinnvandring i landbruket	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Jordbruksstøtten må i større grad frikoples fra produksjonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Det er på tide å fjerne produksjonsbegrensninger i norsk landbruk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Økologisk drift er mer klimavennlig enn konvensjonell drift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Det er viktigere å få ned utslippene av klimagasser i andre sektorer enn i landbruket	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8
Teknologisk utvikling vil gjøre landbruket i stand til å håndtere utfordringer knyttet til klimaendringer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	9
Økt bruk av importert kraftfôr er nødvendig for å øke produksjonen i norsk landbruk.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	10
Selvforsyningsgraden i landbruket må opprettholdes uten å øke bruken av importert kraftfôr.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	11
Grunneiere bør ha full råderett over utmarksressursene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	12
Landbrukets kulturlandskap nær tettbygde strøk er en egnet arena for friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	13
Det er et problem at jordbruksarealet som jeg driver er spredt (oppstykket) på for mange skifter og/eller eiendommer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	14
Jeg ville være interessert i å delta hvis det ble satt i gang et lokalt prosjekt med sikte på å redusere omfanget av oppstykket driftsareal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	15
66 Vi har også noen påstander om økologisk landbruk:		Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	
		1	2	3	4	5	
Dyrene på økologiske gårder har det bedre enn dyr på konvensjonelle gårder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Mat som er produsert økologisk, er ikke i vesentlig grad bedre for helsa enn konvensjonelt produsert norsk mat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Å produsere maten økologisk er bedre for miljøet enn konvensjonelle produksjonsmetoder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Det konvensjonelle landbruket i Norge er økologisk nok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
67 Vi fortsetter nå med noen påstander om landbrukssamvirket:		Helt uenig	Delvis uenig	Både og	Delvis enig	Helt enig	
		1	2	3	4	5	
Bøndene kan best fremme sine interesser ved å stå sammen i samvirkeorganisasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Jeg er villig til å få en lavere produktpris hvis det bidrar til å opprettholde landbruksproduksjon i hele landet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Medlemsdemokratiet hindrer samvirkeorganisasjonene i å være effektive markedsaktører	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Samvirkeprinsippene blir ikke ivaretatt dersom selskapene blir for store ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Samvirket trenger konkurranse fra flere private aktører	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Med dagens utvikling blir samvirkeorganisasjonene avleggs	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Ledelsen i samvirkeorganisasjonene gjør en god jobb på vegne av medlemmene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7

68 Mener du følgende faktorer vil ha en negativ eller positiv virkning for norsk landbruk?

	Svært negativ 1	Noe negativ 2	Ingen betydning 3	Noe positiv 4	Svært positiv 5	Vet ikke 6	
Bruk av genteknologi i norsk matproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Færre og større produksjonsenheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Strengere krav til dyrevelferd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Strengere miljøkrav	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Miljø- og matskandaler i andre land	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Større omlegging til økologisk jordbruk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Mindre bruk av landbrukssubsidier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Mer nisjeproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8
Mer bruk av lokale merkeordninger	☐	☐	☐	☐	☐	☐	9
Mer bruk av importert kraftfôr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	10

69 Mener du at det norske landbruket bør prioritere følgende oppgaver svakere, som i dag eller sterkere?

	Prioritere betydelig svakere 1	Prioritere noe svakere 2	Prioritere som i dag 3	Prioritere noe sterkere 4	Prioritere betydelig sterkere 5	
Sikre økt verdiskapning	☐	☐	☐	☐	☐	1
Sikre bærekraftig landbruk	☐	☐	☐	☐	☐	2
Sikre matproduksjon over hele landet	☐	☐	☐	☐	☐	3
Sikre en kostnadseffektiv matproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	4
Sikre matvareberedskap	☐	☐	☐	☐	☐	5
Sikre bosetting i distriktene	☐	☐	☐	☐	☐	6
Forvalte kulturarv	☐	☐	☐	☐	☐	7
Forvalte kulturlandskap/biologisk mangfold	☐	☐	☐	☐	☐	8
Sikre forbrukerne trygge matvarer	☐	☐	☐	☐	☐	9
Sikre forbrukerne norske matvarer	☐	☐	☐	☐	☐	10
Sikre forbrukerne billige matvarer	☐	☐	☐	☐	☐	11
Sikre bønders eiendomsrettigheter	☐	☐	☐	☐	☐	12
Sikre bønders bruksrettigheter	☐	☐	☐	☐	☐	13

70 Hvordan tror du følgende faktorer vil påvirke ditt bruk de neste ti årene?

	Svært negativt 1	Noe negativt 2	Ingen betydning 3	Noe positivt 4	Svært positivt 5	Vet ikke 6	
Klimaendringer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Økte matvarepriser internasjonalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Økt etterspørsel etter biodrivstoff	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Dyre-/plantesykdommer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Rovdyr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Krav til reduserte CO2 utslipp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Økt energipris	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Økt konkurranse om areal på innmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8
Økt konkurranse om areal i utmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	9

71 I hvilken grad tror du følgende forhold vil påvirke din produksjon de neste 5 årene?		I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke/ingen mening	
		1	2	3	4	5	
Flomskade	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Tørke eller vannmangel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Lengre vekstsesong	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Erosjon eller utgravning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Kjøreskader grunnet for mye nedbør/våt åker eller eng	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
For mye nedbør på feil tid av året	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
72 Hvor opptatt er du av klimadebatten?							
	Svært opptatt						☐ 1
	Ganske opptatt						☐ 2
	Verken eller						☐ 3
	Ganske lite opptatt						☐ 4
	Svært lite opptatt						☐ 5
73 Dersom en ved hjelp av genteknologi kan få en mer miljøvennlig landbruksproduksjon, hvordan ville du forholdt deg til å ta denne teknologien i bruk?							
	Svært positiv						☐ 1
	Noe positiv						☐ 2
	Noe negativ						☐ 3
	Svært negativ						☐ 4
	Vet ikke						☐ 5
74 Har du hatt sau på beite i løpet av 2015?							
	Ja						☐ 1
	Nei (Gå til spørsmål 77)						☐ 2
75 Hvor stor betydning har følgende problemer knytta til beitebruk for din produksjon?		Svært stor betydning	Stor betydning	Noe betydning	Liten betydning	Ingen betydning	
		1	2	3	4	5	
Tap av husdyr pga rovdyr og/eller ørn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	1
Tap av husdyr av andre grunner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Beitenekt fra mattilsynet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Begrensa tilgang på innmarksareal/vinterfôr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Begrensa tilgang til utmarksbeite	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Brukskonflikter knytta til hytter og turisme	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Brukskonflikter knytta til reindrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Konflikter med naboer/andre bønder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8
Dårlige/manglende gjerder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	9
Andre problemer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	10
76 Hvordan ser du for deg at det vil drives beitebruk på ditt bruk om fem år?							
	Vil ikke ha beitedyr om 5 år						☐ 1
	Redusere omfanget						☐ 2
	Omfang som i dag						☐ 3
	Øke omfanget						☐ 4
	Vet ikke						☐ 5

DE NESTE SPØRSMÅLENE OMHANDLER ANNEN NÆRINGSVIRKSOMHET PÅ BRUKET.

77 Driver du eller din ektefelle/samboer med annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser og når startet dere opp virksomheten?

	77.A				77.B	
	Fyll ut for hver rekke				Årstall startet opp	
	Nei	Ja, jeg	Ja, ektefelle /samboer	Ja, begge i fellesskap		
	1	2	3	4		
Leiekjøring, slått, brøyting, strøing o.l.	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	1
Vedproduksjon, biobrensel o.l.	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	2
Gårdssag	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	3
Utleie av lokaler, lagerhold o.l.	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	4
Bygningsarbeid	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	5
Husdyravløsning	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	6
Fiskeri, havbruk og/eller oppdrett	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	7
Gårdsmat (foredling/salg)	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	8
Utleie av jakt og/eller fiskerettigheter	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	9
Overnatting på eller ved gården	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	10
Servering på eller ved gården	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	11
Opplevelsestilbud, guiding o.l. (reiseliv) ...	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	12
Organisert bygdeservice	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	13
Helse og omsorg, avlastning	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	14
Barnehage/skolerelaterte tjenester	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	15
Rådgivning, regnskap, konsulenttjenester	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	16
Kurs, seminar, konferanse	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	17
Kunst og kultur	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	18
Småkraftverk	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	19
Salg av hytter eller tomter	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	20
Drift av hyttefelt	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	21
Annet	☐	☐	☐	☐	<input style="width: 60px;" type="text"/>	22

78 Hvor stor var netto næringsinntekt fra denne virksomheten i 2015?

Skriv inn netto næringsinntekt i 2015:

1

79	Ble det drevet "Inn på tunet"-aktiviteter som næring på bruket?	
	Ja, driver med "Inn på tunet"/grønn omsorg	☐ 1
	Nei	☐ 2
	Nei. Har drevet med "Inn på tunet" før, men sluttet	☐ 3
	Nei, men planlegger å starte opp	☐ 4

80	Hvis du driver med annen næringsvirksomhet på bruket: Hvor stor betydning har følgende forhold for at du/dere valgte å starte med ny næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser?	
		Svært stor betydning Stor betydning Noe betydning Liten betydning Ingen betydning
		1 2 3 4 5
	Lokal kultur/lokale nettverk	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Ønske om å skape/få til noe	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Hadde tilgjengelige ressurser på gårdsbruket	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Lå spesielt til rette i distriktet her	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Ønske om å møte nye folk/jobbe med mennesker	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Hadde behov for ekstra inntekter	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Å skape en mulighet for å bli boende på bruket	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Ønske om å skape en arbeidsplass for ektefelle/samboer	☐ ☐ ☐ ☐ ☐

81	Hvilken betydning har inntektene fra annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser?	
	Driver ikke med annen næringsvirksomhet med utgangspunkt i brukets ressurser	☐ 1
	Liten/ingen økonomisk betydning	☐ 2
	Noe økonomisk betydning	☐ 3
	Stor økonomisk betydning	☐ 4
	Meget stor økonomisk betydning	☐ 5

82	I hvilket omfang vil du i fremtiden drive med annen næringsvirksomhet enn tradisjonelt jord- og skogbruk?	
	Vil ikke drive med annen næring/slutte	☐ 1
	Redusere omfanget	☐ 2
	Omfang som i dag	☐ 3
	Øke omfanget	☐ 4
	Vet ikke	☐ 5

TIL SLUTT HAR VI NOEN SPØRSMÅL OM ARBEIDSTIDSBRUK OG AREAL.

83	Hvor mye arbeid la du selv, din eventuelle ektefelle/partner og andre ned i gårdsdriften i løpet av 2015? (40 timers arbeidsuke i 50 av årets uker gir 2000 arbeidstimer, ett årsverk innen industrien tilsvarer 1700 timer, et halvt årsverk er 850 timer). Sett ett kryss i hver linje.	
	Deltar ikke i gårdsarbeid 1 – 199 timer 200-849 timer 850-1699 timer 1700-2549 timer Mer enn 2550 timer	
	1 2 3 4 5 6	
	Du selv	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Ektefelle/samboer	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Egne barn	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Kårfolk	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Avløsere	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Annen leid hjelp	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

84	Hvor mange timer lønnsarbeid utenom gårdsdriften hadde du og din eventuelle ektefelle/samboer i løpet av 2015? (40 timers arbeidsuke i 50 av årets uker gir 2000 arbeidstimer, ett årsverk innen industrien tilsvarer 1700 timer, et halvt årsverk er 850 timer) Sett ett kryss i hver linje.	
	Har ikke jobb utenfor gårdsbruket 1 – 199 timer 200-849 timer 850-1699 timer 1700-2549 timer Mer enn 2550 timer	
	1 2 3 4 5 6	
	Du selv	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Ektefelle/samboer	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

85 Hadde du i løpet av 2015 arbeidshjelp av arbeidsinnvandrere på gårdsbruket?

Nei (Gå til spørsmål 88) 1
Ja 2

86 Hvor mange arbeidsinnvandrere hadde du hjelp av i løpet av 2015?

Skriv inn antall:

87 Hvor lenge oppholdt arbeidsinnvandrerne seg på gården – i gjennomsnitt?

Skriv inn antall måneder:

88 Hvor stort produktivt jordbruksareal eies av bruket?

0 – 9 daa 1
10 – 19 daa 2
20 – 49 daa 3
50 – 99 daa 4
100 – 249 daa 5
250 – 499 daa 6
500 – 999 daa 7
Over 1000 daa 8

89 Hvor stort produktivt jordbruksareal drives av bruket?

0 – 9 daa 1
10 – 19 daa 2
20 – 49 daa 3
50 – 99 daa 4
100 – 249 daa 5
250 – 500 daa 6
500 – 999 daa 7
Over 1000 daa 8

90 Hvor mange bruk leier du jordbruksareal fra?

Skriv inn antall:

91 Hvor lang kjørevei er det fra tunet på hovedbruket/driftssentret til det jordstykket som ligger lengst unna? Vi vil at du skal oppgi avstand i kilometer både for eid og leid jordstykke. Vi tenker her kun på jord som er i drift.

Antall kilometer for eid jord:

Antall kilometer for leid jod:

92 Hvor stort produktivt skogsareal eies av bruket?

0 – 99 daa 1
100 – 499 daa 2
500 – 999 daa 3
1000 – 4999 daa 4
5000 – 9999 daa 5
Over 10 000 daa 6

93 Hvis du har melkekvote for kumelk, hvor stor er denne?

Skriv inn antall liter

94 Har du planer om å kjøpe eller selge melkekvote i løpet av de neste to årene?

Planlegger å kjøpe ny melkekvote 1
Planlegger å selge melkekvote 2
Ingen planer om kjøp eller salg 3

95 Har du melkerobot?

Ja 1
Nei, men vurderer å anskaffe meg 2
Nei 3

96 Dersom det var stortingsvalg i morgen, hvilket parti ville du stemme på?

Arbeiderpartiet 01
Fremskrittspartiet 02
Høyre 03
Kristelig Folkeparti 04
Rødt 05
Senterpartiet 06
Sosialistisk Venstreparti 07
Venstre 08
Miljøpartiet de grønne 09
Annet parti 10
Vil ikke stemme 11
Har ikke stemmerett 12
Vet ikke 13

97 Er du for eller mot.....

	For	Mot	Vet ikke
	1	2	3
Norsk medlemskap i EU?	☐	☐	☐
Norsk deltakelse i EØS?	☐	☐	☐

TUSEN TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TIL Å FYLLE UT SKJEMAET! Bruk den ferdigfrankerte konvolutten til å returnere skjemaet så fort om mulig. Skulle du ha kommentarer til noe ved selve undersøkelsen eller tema som her ble tatt opp, så legg gjerne ved disse på et eget ark.